EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 31. märtsil 1973

Nr. 25 (3813) **15. aastakäik**

Londoni-sümpoosion: Ka venelased kui rahvus on ikestatud

LONDON (EH) — 8. märtsil korraldati Westminster Church Hall'is, Londonis, Euroopa Sidegrupi poolt vastukaaluks Nõukogude Liidu 50 aastapäeva pühitsemise propagandale, poliitiline sümpoosi. N.n. Church Hall'i auditooriumidest ja koosoleku saalidest oli selleks puhuks reserveeritud Bishop Partridge Hall", soovitud mahutavusega 200 istekohale. Sümpoosium oli kinnine, millest võtsid kutsetega osa Alam- ja Ülemkoja liikmed, prominentsed inglise külalised, ajakirjanikud, Euroopa liikmed, prominentsed inglise külalised, ajakirjanikud, Euroopa Sidegrupi juhatuse ja Täiskogu liikmed ning telsed ikestatud rahvaste esindajad — kokku umbes 150 kutsutud külalist.

Nagu teada, pühitseb Kreml peale revolutsiooni aastpäeva ka n.n. "juriidilist" Nõukogude Liidu aastapäeva, milleks on antud juhul: viiskümmend, mil "ametlikult" kombineeriti n.n. Nõukogude Liit", mis puhul Kreml on korraldanud suurejoonelist ja kulukat välispropagandat "Liidu suurtest saavutustest".

Et neid "saavutusi" tõelises valguses näidata, oligi Euroopa Sidegrupp otsustanud korraldada valitud inglise külalistele mainitud sümpoosiumi kompetentsete kõnelejatega.

Sümpoosion avas presiidiumi esimees — Ülemkoja liige Lord St. Oswald, kes tervitas osavõtjaskonda ja rõhutas põhimõtet, et paljude rahvaste hääl peab saama kuuldavaks ning edasi kantud auditooriumi poolt vajalikesse punktidesse.

Esimese kõnelejana võttis sõna Count Radzinski — Poola diplomaat, alustades ajalooga 16-ndast sajandist, näidates venelaste laiutamist ja teiste allaheitmise ning maade omastamise kirge.

Vallutusi on teostatud ajaloo jooksul vägivallaga ja samuti. slaavi rahvaste ühendamise sildi all. Ikka on koos allutustega kaasunud inimliku vabaduse eitamine ning venestuse pealesurumine toorete vahenditega. Poola ajaloo valguses on kõik venelaste meetodit ranget rakendamist leidnud, mida kommunistid hiljem ülevõtsid ning veel jõnkramalt teostama asusid. Tehes kurba kokkuvõtet, tuleb küsida — mida teha edasi ja millist taktikat rakendada? — Kuigi venelastel on näiliselt tugevad sõjajõud maal, merel ja õhus, ei tohi Lääs unustada Nõukogude Liidu logisevat majandust ja ikestatud rahvaste üha suurenevat vastupanu.

Eelseisval Euroopa Julgeoleku konverentsil peab Lääs nõudma inimõiguste ja kodanliste vabaduste

Järg. lhk. 11

Parteipuhastus on ulatuslik KA EESTIS

Okup. Eestis ilmub ajakirjanduses iga päev artikleid parteipiletite (nii nimetatakse liikmekaarte kommunistlikus maailmas) vahetamisest ja rõhutatakse, et see on ülitähtis poliitiline sündmus. Seda ta on kahtlemata, sest juba Stalini ajal olid parteipiletite vahetamised suurejoonelisteks puhastusaktsioonideks ja ka praegu raporteerivad läänevaatlejad Moskvast, et ka seekordsel parteipiletite vahetamisel on palju ulatuslikumad tagajärjed kui Kreml seda väljaspoole paista laseb.

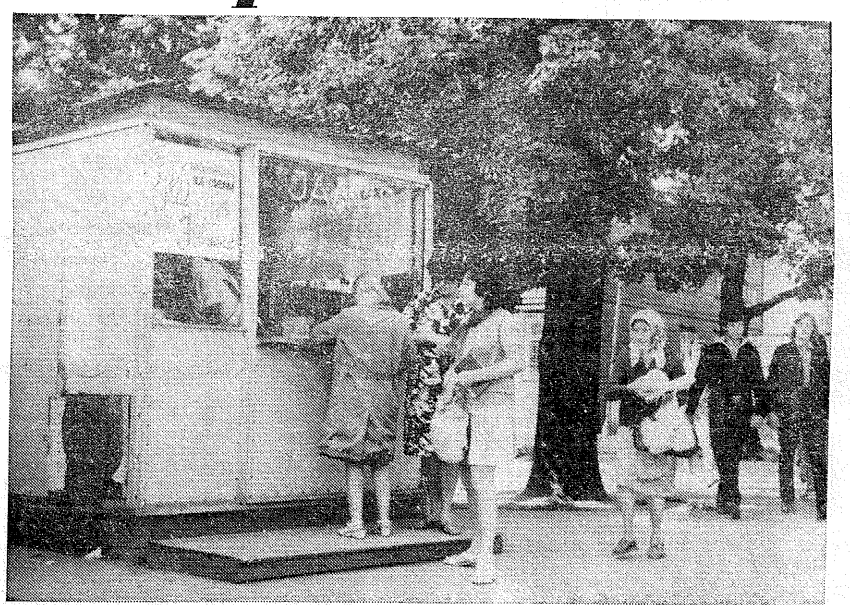
Ettevalmistused partei puhastamiseks käivad juba möödunud sügisest saadik, mil partei usaldusväärsed kontrollametnikud saadeti isegi kõige kaugematesse kolhoosidesse, et uurida seal parteiliimete käitumist ja parteitruudust.

Brezhnevi päevil teostatakse puhastustööd palju kavalamalt kui Stalini ajal, mil ligemale 1 miljon parteiliiget lihtsalt mõrvati või Siberisse saadeti.

Nüd kõrvaldatakse kõlbmatud parteiliikmed vaikselt võimult ja parteist ja asendatakse uute usaldusväärsemate meestega.

Kuigi "Pravda" kinnitab, et praeguse liikmekaartide ümbervahetamise kampaania all tuleb mõista ainult korrumpeerunud isikute kõrvaldamist parteist, ei ole siiski kahtlust, et puhastusoperatsioonidel parteis on ka oma poliitiline tagapõhi ning et liikmekaartide ümbervahetamise kampaania raamides kõrvaldatakse parteist ka kõik poliitiliselt ebasoovitavad isikud.

Tänapäeva Pärnust

Jäätisekiosk praeguse Pärnu bussijaamas on juba ajahambast näritud. Sildist aga nähtub, et kaubatarvitajaid on nagu vanastigi mitmetest rahvustest, sest peale eestikeelse jäätise ja venekeelse morozhnoje seisab seal ka inglise keeles "ice cream", saksa keeles "Eis" ja soome keeles "jäätelö". Pärnu on nüüd "avatud sadamate" nimestikus . . .

Hollandi leht: Eestlased ei ole venelased

TOTTERDAM (EPL) — Nagu see juhtub Rootsiski, märkisid ka hollandi ajalehed Tallinna rahvusvahelise maleturniiri puhul seal esinevaid eesti võistlejaid "venelastena". Näit. märgiti "Algemeen Dagbladi's" 28. veebruaril, et hollandlane Timman kaotas "venelasele" Neile. Sellise märkimisvilsi puhul reageeris teravalt Hollandi Eesti Selts esimees pr. Vilma Belinfante, pöörudes protestiga toimetuse poole. Tulemuseks oli ajalehe jutuajamine eestlannaga, kus õiendatakse Nei ja Kerese päritolu ja selgitatakse Eesti saatust.

"Algemeen Dagblad" märgib, et Hollandis elavad 150 eestlast ja laseb Vilma Belinfantel jutustada:

— Venelased on eestlastele täpselt samad, mis sakslased olid hollandlastele aastatel 1940—1945: okupandid. Eesti on venelaste poolt okupeeritud, kuid meie oleme jäänud eestlasteks.

Venelane võib oma nime auga kanda, kuid meie oma inimestele ei saa kuidagi anda okupandi rahvust. Eestlased ei ole vabatahtlikult valinud raudeesriiet oma maa ette.

Vilma Belinfante jutustab intervjuus, kuidas Eesti okupeeriti a. 1940 N. Liidu poolt, okupatsioon, mida paljud lääneriigid USA-ga eesotsas ei ole kunagi tunnustanud:

— Meie rahval on jäänud üle vaid osutada passiivset vastupanu, sest mida muud oleks võimalik teha nii suure Sovjeti ülevõimu vastu. Võibolla saab eesti rahvas jälle koord vabaks, kuid see saab toimuda vaid siis, kui N. Liidu sisemuses endas midagi juhtub.

Järg. lhk. 11

Vilma Belinfante

Emale ja lapsele uus võimalus Rootsi jäämiseks

Aino Anderson (36) ja ta tütar Inga (12) saavad nüüd uue võimaluse Rootsi jäämiseks, kuigi kaks politseinikku Dalsjöforsis neile juba teatasid Invandrarverketi otsusest, et neid saadetakse tagasi Prantsusmaale — otsus, millist ei saa edasi kaevata. Kuid Inga kooliõdede-vendade kiri peaminister Olof Palmele, samuti Aino Andersoni enda kiri Kuninglikule Majesteedile, milles ta palub Invandrarverketi otsust tühistada armuandmise korras, andsid tagajärgi juba järgmiselt päeval,mis otsustati, et Invandrarverket peab asja uuesti lähemalt uurima.

Aino Andersoni on tema võitluses aldanud ta rootsi keele õpetaja, samuti kohalikud ajakirjanikud, sest ta ei oska veel kuigi palju rootsi keelt, elades oma tädle perikonnas.

Pääsedes okup. Eestist välja oma mehe Prantsusmaal sündimusega saadud kodakondsuse kaudu, sai perekond prantsuse passid ja asja käsitlemisel on Aino Andersoni tütrega vaadeldud kui "prantslasi", kuigi tal seal ei ole sugulasi ja ta seal on täielikult võõras — kõik sugulased asuvad Rootsis.

See asjaolu võibolla moodustab selle "eriolukorra", mis võib anda Invandrarverketile võimaluse väljasaatmisrutiinist kõrvalekaldumiseks ja elamisloa andmiseks emale ja ta tütrele, kes juba käib rootsi koolis ja on keele kiiresti ära õppinud.

Külastage
EESTI MAJA
WALLING. 34-1

EPL 31. märtsil 1973

PEREKOND

Aastavahetusel kiiruga ametisse seatud parlamentaarne n.n. roimakomisjon, kelle ülesandeks jäi kohese abinõude leidmine järjest kasvava korralageduse ja roimluse tõkestamiseks, tuli nüüd välja üsnagi konventsionaalsete ettepanekutega: korda saab siiski kõige kiiremini jalule seada politseivõimu tugevdamisega ja sellele vajalike volituste andmisega. Seega läheb soovitus risti vastu senisele poliitikale, kus tihti silmi tehti asotsiaalsele elemendile, poliitilistele äärmuslastele ja leiti, et "õigus ja kord" on reaktsioonilise ühiskonna tunnuseks.

Komisjoni soovituste puhul, millistele arvatavasti ka valitsus järgneb, on mitmel pool rõhutatud, et politseilise korra tugevdamisest üksi ei aita — vaja on samaaegselt abinõusid kuritegevuse ärahoidmiseks. Idee on ju põhiliselt õige, kui ühiskond rakendaks seda oma m a d a l a i m a s t ühikust, perekonnast alates, mis tähendab ühiskonna arengu saneerimist kõigepealt kasvatuse astmetes.

Kasvatus algab kodus ja siin on läbi sajandite pandud alus indiviidide hea-ja-kurjatundmisele, mida siis süvendavad kool ja ühiskona teised institutsioonid. Just selles ühiskondlikku distsipliini loova kasvatuse osas on areng läinud destruktiivses suunas ja üsna kiiresti.

Võib koguni öelda, et suur osa kaasaja noorsooprobleeme tulenevad just kasvatuse kardetavast arengust kasvatamatuse suunas. Iseenesest nii hea vaba kasvatuse idee on ekstreemsemal rakendamisel hakanud andma ootamatuid ja asotsiaalseid kõrvalefekte.

Mõtlema paneb aga roimade vastu abinõusid otsiva komisjoni rapordiga peaaegu samal ajal esitatud ettepanekutekompleks, mis puudutab p e r e k o n d a, eeskätt valitsuse ettepanekud abieluseaduse muutmiseks, mis ilmselt jätkavad endist rada perekonna kui ühiskondliku institutsiooni olemuse ümbermuutmiseks ja ühenduses sellega kasvatuse veelgiseks nõrgendamiseks.

Kavatsetavate muudatustega kujuneb abielu juriidiliseks kontraktiks, mida on võimalik üles ütelda ilma pikemata kui abielus lapsi ei ole, mis tekitaks vajaduse kuus kuud kestvaks mõtlemisajaks. Kohustus abielutruuduseks kaob selle traditsioonilises mõistes, s.o. seksuaalses osas, ja truudust tõlgendatakse vaid vastastikuse lojaliteedina, näib tõenäolisena koguni, et lõplikus uues abieluseadusandluses truuduse mõiste koguniti täielikult kaob.

Abielule ei vaadata enam kui eluaegsele sidemele, see on rohkem "iseseisvate inimeste vabatahtlik kooseluvorm", mida peab kerge olema katkestada. Seisukoht, mis tõenäoliselt toob kaasa palju kergemeelseid lahutusi "esimeses ägeduse hoos".

Et uuel vaatel abielule ei ole kõigevähematki tegemist kirikliku mõistega abielust, on ilmne. Vaated, millega nüüd lähenetakse abielule, meenutavad juba vene revolutsiooni ajal markside poolt võetud seisukohta, et perekond kui vanim inimlik institutsioon on oma sisult reaktsioonilne nähe, mispärast selle vastu tuleb võidelda.

Madame Kollontaiga eesotsas marssis N. Venemaa vastu suurele vabadusele meeste ja naiste ühendustes, mille tulemused aga varsti osutusid niivõrd laostavaiks ühiskonnas, et ka kommunistlik rezhiim oli sunnitud ära nägema, et tal on abielu ja perekonda endiselt vaja, et üldse funktsioneerida.

Kiiresti kadusid ära seadused, kus jatkus kooselust ja lahkuminekust teatamisest ja need on praegu asendunud vägagi konservatiivsete vormidega, kus enam lahutusi mingil viisil ei soodustata ja kus seadusliikuks perekonnavormiks ikkagi on jäänud a b i e l u.

Solzhenitsõn ütleb elutargalt: "Mida mõned rahvad on läbi elanud, kaalunud ja kõrvale heitnud, seda avastavad äkki jälle teised kui kõige uuemat moodi". Ja see, mis oli Venemaal moes revolutsioonijärgsetel aastatel, tabab nüüd uue moena ja uue avastusena rootsi demokraatlikku ühiskonda, kes usub, et ka demokraatliku sotsialismi tee peab minema nõrgendatud perekonna kaudu, kus, nagu seda on märgitud korduvalt, kõik täiskasvanud rakendatakse produktsiooni ja ühiskond võtab solidaarselt üle laste eest hooldamise, näit. eelkoolilaliste eelkoolikohustusega kolme aasta vanusest peale ja laste järelevaatuse korraldamisega töötavatele emadele kuuekuusest lapsest alates.

Need on perekonnapoliitilised ettepanekud perekonnapoliitilisest komiteest ja lastepävakodude-uurimusest, millede vastu on astunud arstid ja kasvatuseksperdid, kes leiavad et selline areng on nii meditsiiniliselt kui psühholoogiliselt ebasoovitav ja ühiskonnale kardetav. Ema ja vanemate hoolt ja armastust on raske asendada kasvatustegurina.

Ja siin oleme jälle väljas küsimuse juures, kuidas luua ühiskonda, milline areneks harmooniliselt ja kus kodanikel oleks vastutus tugev ühiskonna ees ja respekt demokraatlike seaduste vastu? Raske on ette kujutada sellist arengut ja preventiivset roimarluse vältimist samal ajal kui vähendatakse perekonna mõiste "lahjendamisega" võimalusi koduseks kasvatuseks.

Praeguse ühiskondliku kasvatuse suurenevast distsipliinivabadusest arenevaid negatiivse laadiga otse ülepääsmatuid muresid on siinne ühiskond juba kasvavas skaalas üle elanud. Jaht mehe ja naise ühetõiguslusele kipub ära võtma võimalusi normaalseks perekonnaeluks, kaasa arvatud laste normaalne kasvatamine.

KLA

Eesti teater Göteborgis ja Boråsis

Stockholmi Eesti Teatri esietendus Ilmar Talve Soome jätkusõja teemalise näidendiga "Juhansoni reisid Soomes" toimub Göteborgis laupäeval, 31. märtsil kl. 19 Munkebäcki koolis.

Dramatiseering ja lavastus Lensi Rõmmer, lavakujundus Ao Vaks, kaastegevad enamus teatri meesnäitlejaist.

Boråsis toimub etendus pühapäeval, 1. aprillil kl. 15 Engelbrektsskolas.

Teater ootab põnevale ja huvitavale etendusele rohkearvulist publikut.

VÄLISKOMMENTAAR

IMMITSEV SÕJATULI

Ameerika ajakiri Newsweek vaatles veebruari lõpul reivarahu väljavaateid Vietnamis ja selle tagasimõju sõjategevuse lõpetamisele Indohiinas üldse. Kommentaaris märgiti, et kuigi relvarahu sõlmimisest saadik on möödunud nädalaid, pole sellele järgnenud rahumärke ei Vietnamis ega Laoses ja Kambodzhas.

Mõlema viimase suhtes pole Washingtoni ametlikes ringkondades esialgu kuigi suurt muret tuntud lootuses, et kuna seal on peamiselt tegemist väljastpoolt tulnud kommunistlike jõududega, siis peaks sõjategevuse lõpetamiseks piisama Hanoi ja Pekingi vastavast signaalist.

Aga kui lähtuda kogemustest Lõuna-Vietnamis, siis ei tähenda relvarahu iseendast sugugi, et vastaspoolte jõud oleksid teineteise tulistamisele lõpu teinud. Nõnda ei või siiski kesta lõpmatuseni. Kui mõlemad pooled Lõuna-Vietnamis ei suuda korraldada omavahelisi suhteid pärast ameeriklaste lahkumist, siis löövad kommunistid töenäolikult pihta. Ainus asi, mida Hanoi sõjavõeliselt kardab, on ameerika pommitusrünnakud.

Nüüd aga usub Hanoi nähtavasti, et kui ameeriklased on kord täiesti tagasi tõmbunud, siis on "isegi Nixonil väga raske neid uuesti rakendama hakata". Kui säärane ennustus paika peab, ütles Newsweek lõpuks, siis peaks rahu pärast Teist Indohiinasõda osutuma ainult lühikeseks hingetõmbuseks enne Kolmandat.

Märtsi keskpaigas tõstis USA kaitseministeerium avalikult süüdistuse, et Põhja-Vietnam on jatkanud väeosade ja sõjavarustuse saatmist piki n.n. Ho Tshi-minhi rada Laosesse ja Kambodzhasse ning Lõuna-Vietnami, rikkudes relvarahulepingut 28. jaanuarist s.a. Sest saadik on Põhja-Vietnam saatnud lõunasse ümmarguselt kolmkümmend tuhat uut sõdurit ja üle kolmesaja tanki ning rohkesti raskeid kahureid, üteldi Pentagoni teadaandes.

Järgnevalt tähendas president Nixon, et ta võtab kasutamisele jõulisi abinõusid, kui Põhja-Vietnam ei lõpeta meeste ja relvade saatmist Ho Tshiminhi raja kaudu lõunasse. Pressikonverentsil Valges Majas kinnitas president Nixon ameerika valitsuse tõsist rahutust relvarahu otsese rikkumise puhul Põhja-Vietnami poolt. USA ametlik protest on Hanoile edasi antud, kuid Nixon ei soovinud selle sisu avalikkusele teatavaks teha.

Põhja-Vietnam on oma jatkuvat sõjaväelist sisseimbumist lõunasse vaheaeg püüdnud pareerida vastusüüdistusega, et Ühendriigid saatvat salaja "relvi, laskemoona ja sõjavarustust" Lõuna-Vietnamile ameerika baasidest Jaapanis, mis tähendavat relvarahu 7. punkti rikkumist.

Washingtonis seletati, et kõnesolevad saadetised ei tähenda sugugi lubamatut tegevust, kuna nad toimuvad 7. punkti teise lõigu kohaselt, mille järgi lõunavietnamlaste mõlematel pooltel lubatakse perioodiliselt asendada relvi, laskemoona ja sõjavarustust, mis on pärast relvarahu maksmahakkamist rikki läinud, vigastatud, kulunud või ärakulutatud.

Asendamine toimub seejuures jaokaupa ning lõunavietnamlaste mõlemate poolt ühise sõjaväelise komisjoni ja rahvusvahelise kontrollkomisjoni järelevalve all. USA on sellest korrast täpselt kinni pidanud.

Nõnda langeb relvarahulepingu 7. punkti rikkumine tagasi Põhja-Vietnamile enesele ja tema käealusele n.n. Ajutisele revolutsioonilisele valitsusele PRR Lõuna-Vietnamis. Mõlemad on rikkunud mitte ainult tähendatud punkti teist lõiku, nimelt vältides ettenähtud kahe komisjoni järelevalvet.

Nad on ise rikkunud ka 7. punkti esimest lõiku, mille järgi lõunavietnamlaste mõlemalt pooltel on keelatud "aktsepteerida väeosade, sõjaväeliste nõuandjate ja personaalide sissetoomist, kaasaarvatud sõjaväelised tehnikud, relvad, laskemoon ja sõjavarustus".

Põhja-Vietnam on peale selle rikkunud ka relvarahulepingu 20. punkti, mis näeb ette, et välisriigid lõpetavad igasuguse sõjalise tegevuse Kambodzhas ja Laoses, tõmbuvad sealt täiesti välja ning hoiduvad väeosade, sõjaväeliste nõuandjate ja meeskondade, reivade, laskemoona ja sõjavarustuse tagasiviimisest mõlemale maale. Põhja-Vietnam pole sellele kohustusele osutanud vähematki tähelepanu, mispärast Kolmanda Indohiina sõja puhkemine võib olla ainult ajaküsimuseks.

AK

Koolmeister matab Aaviku

Nagu nüüd on selgunud matab laup. 7. aprillil kell 13 Stockholmi Metsakalmistu Uppståndelse kapelletis keelemehe Johannes Aaviku EELK Rootsi praost teol. lic. Richard Koolmeister, kes pikki aastaid töötas kadunuga koos piiblitõlke komisjonis.

Johannes Aaviku matuseid korraldav Eesti Keele- ja Kirjanduse Instituut teatab, et peiekohvi toimub kohe peale matuseid Sockenvägenil (nr. 472) kalmistu juures asuvas kohvikus Enskede Terrassen. Osavõtt kr. 12:-, milleks palutakse registreeruda 3. aprilliks helistamisega Eesti Kultuuri Koondisse tel. 11 31 16.

Film Balti saatuse kohta TV-s 3. apr.

Dokumentaalfilm Eesti, Läti ja Leedu saatusaastate kohta tuleb esitamisele Rootsi televisiooni esimeses programmis 3. aprillil. See ajalooline filmisaade Balti rikide kohta, mille Lääne-Saksa TV suure menuga esitas juba 30. aug. 1971, tuleb nüüd lõpuks — nagu nähtub ajakirjast Röster i Radio/TV nr. 14, lk. 38—39 — ka Rootsi TV-s esitamisele, nimelt esimeses programmis, teisipäeval, 3. aprillil kl. 21.50.

Kahjuks ei avastanud kõnealuse filmi mitte Rootsi televisioon, vaid asja algatajaks on Johannes Lindvere Uppsalast. Viimane tegi EPL-es 18. sept. 1971 nr. 74 ilmunud vastava referaadi põhjal omal käel juba 8. nov. 1971 TV-le sellekohase ettepaneku, milline ka aktsepteeriti.

Mispärast aga selle Balti-filmi jõudmine Berliinist Stockholmi televisiooni nii kaua on aega võtnud, selle kohta tuleme tagasi lähemal ajal.

Juurde võib lisada ka seda, et Joh. Lindvere algatusel ja soovil mängiti tänavu Eesti hümni Rootsi raadio teises programmis just Vabariigi aastapäeval. Tegemist oli dirigent Frykbergi klassikalise muusika soovikontserdiga.

Enno Mägi löi rootsi rekordi

Sundbybergis toimunud rootsi tõste-esivõistlustel püstitas noor eestlasest tõstja Enno Mägi kergekaalus (kuni 67,5 kg keharaskus) rebimises uue rootsi rekordi 116 killoga. Rekord tuli eri katsel. Võistlustulemuseks, millega Mägi ühtlasi tuli rootsi meistriks, oli 255 kilo kahe tõstega (115 ja 140 kg). Enoo Mägi võistleb Mossebergi tõsteklubis. Ta on varem korvpalli mängnud Göteborgi "Narvas".

Huumorit

Moskvas liigub praegu selline anekdoot:

Nixon oli Moskvas külas ja esitas soovi külastada ka avalikku turgu, et näha, kuidas rahvas oma oste teeb. See põhjustas välkkiire aktsiooni turu koristamiseks ja organiseeriti kohale ka rohkem kaupu, m.h. üks lehm. Lehma toojale õpetati: "Kui Nixon küsib, mis lehm maksab, siis tuleb vastata, et viis rubla".

Nojah, Nixon saabuski turule. Nägi ka lehma ja küsis, nagu oodatud, et mis see pudulojus maksab. "Viis rubla", vastas lehmavalvur käsukohaselt. Turul viibiv armeenlane aga kuulis hinda ja ruttas vahele: "Hea, ma siis ostan selle lehma". Head äri aga segas miilitsamees, kes astus armeenlase varbale mõista andmiseks, et ta läheb liiale. Ja armeenlane reageeriski kohe: "Aga siiski, järele mõteldes ma siiski lehma ei osta .Pole kodus paika. Maksan parem kaks rubla juurde ja saan terve kana. . ."

*

Viis abielumeest saabub korraga taeva. Peetrus paneb nad rivisse ja üleb: "Need, kes on oma naist mõne teise naisega petnud, töstku käsi üles".

Neli abielumeest ajavad häbelikult käe üles.

Peetrus: "Hea küll, lähete kõik puhastustulle. Ja võtke see kurttumm ka kaasa".

*

Mees tuleb halvas tujus koju. Naine: "Sa ei hooli minust enam üldse! Vaata meie naabrit kuidas ta iga kord koju tuleb, kirglikult suudleb oma naist. Miks sina seda ei tee?"

Mees toriseb: "On sul ka närvi! Ma ei tunnegi tema naist."

*

Naine sõbrannale:

"Muide, meil on nüüd telefon.".

"Kas tõesti. Ma ei teadnudki seda!"

"Kas sa siis telefoniraamatut ei loe?"

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
331 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 158:-
Termin (4 kuud) ..... kr. 57:-
Kuu ..... kr. 16:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1973

Göteborgi Eesti Maja klubi pidas 18. märtsil peakoosolekut. Pildil valitud uus juhatus vasakult: esimees Viitri Oluper, Armanda Uudelepp, Erika Kaing, Linda Madisoo, Enn Kanarbik, K. Jögis, Jaan Järv, Jaan Savioja ja Joh. Pahk. EPL-foto Kopler)

Stockholmi laulumehed oma 93-ndal kontserdil

Stockholmi Eesti Meeskoori kevadkontsert toimus laupäeval, 24. märtsil Lembit Leetmaa juhatusel. Pärast paariaastast vaheaega korraldati see jälle esindusliku Kontserhoone suures saalis. Kontserthoone renoveerimine on annud häid tulemusi, saali pidulik väärikus on tõsunud, paranenud on akustika, nii esinejate kui ka kuulajate kasuks.

Kontserdi esimeses osas esitas koor kuus laulu. Avalauluks oli valitud O. Lindbladi kevadmeeleoluline "Vintern rasat ut", mida lauldi rootsi keeles. Järgnesid neli laulu Tuudor Vettikult: "See oli siis...", "Krüsanteem", "Kalle, Malle ja kuri koeramuri" ning "Merela on sinine". Tuudor Vettik pühitses teatavasti 4. jaanuaril Kodu-Eestis oma 75-dat sünnipäeva.

Juubilari koorilaulud paistavad silma kompositsioonitehnilise meisterlikkusega ning lauljaid ja kuulajaid haarava meeleoluga. Siin on nii karget ja tundeehtsat lüürikat kui ka mõnusat rahvalikku huumorit. Meeskoori esinemine kava esimeses osas lõppes Juhan Aaviku helindiga "Maru", mis tuli esiettekandele.

Laul on kirjutatud 1956.a. Betti Alveri sõnadele (Opus nr 150). Sellesse opusesse kuulub kokk ukuus laulu, üksikut neist kuulates ei saanud me küllalt pidepunkte tõlgendamiseks.

Meeldiva vaheldusena koorilaululle pakkus Celia Aumere esinemine. Õe ja venna, Celia ja Hubert Aumere esile kerkimine viiulit mängivate imelastena palju aastaid tagasi kodumaal, oli sündumuseks meie muusikaelus. Pagulasaastail oleme Celia Aumeret Stockholmis suhteliselt harva kuulnud.

Nüüd on ta jälle Rootsis, töötades õpetajana keelpillide alal ühes muusikakoolis. Meeskoori kontserdil esines ta viiulisolistina esiteks oma õpilastest koosneva ansambli saatel (14 liiget) ja teiseks Hilma Nerep-Mossini klaverisaatel. Ansambli saatel esitas Celia Aumere A. Vivaldi Aastaaegadest "Kevad" ja lisapalana ühe Bachi aaria. Celia Aumere stiilipuhas ettekannes inspireeris ka õpilasi, kes ilmutasid head muusikalist distsipliini.

Ergutuseks said nad ärateenitult lisaks aplausile iga üks paar lille. Edasi mängis Celia Aumere (klvaerisaatjaks Hilma Nerep-Mossinilt) Artur Lemba "Poeme d'amour" ja tehniliselt nõudliku K. Szymanowski "Mythes — Là Fontaine d'Arethuse", kus solisti soe toon väga soodsalt esile tuli. Lisapalaks saime Beethoven-Kreisleri "Rondino".

Kava teisel poolel esines meeskoor seitsme lauluga ja lisapaladena me aplodeerisime välja veel kolm laulu — meile röömuks kuulata ja lauljail lustil rõkatada. Esimesena lauldud Mart Saare "Sööt" paelus meeleolulise planoga. A. Ratassepa "Eesti mullad" ja J. Koha "Vihmasabin" me kuulsime mõni aeg tagasi Stockholmis külaskäigul olnud Tallinna Kammerkoori varjunditerikkas meisterlikus ettekandes, kuid ka meeskoori esitus oli huvitav, tingides kordamist.

Celia Aumere oli solistiks.

Ritsingi "Oh, esä korgöh ülevän" ja A. Törnuddi "Kitkat-Katkat" haaras meid üllatavate käikudega ja humoristliku esituslaadiga. J. Sibeliuse "Südameni laulu" laulis koor soome keeles. Ed. Griegi "Uus isamaa" sai võimsaks patriootiliseks lõpupalaks, kus soolopartiid laulis Sigfrid Loor (bariton), klaverisaade Hilma Nerep-Mossin.

Lisapaladeks saime J. Türnpu ja R. Toi laule ning Gustav Ernesaksa traditsioonilise "Hakkame mehed minema..." Koorijuhile Lembit Leetmaale, solistidele Celia Aumerele ja Sigfrid Loorile, samuti Hilma Nerep-Mossinile ulatati publiku kiiduavalduste saatel tänu- ja austuslilli.

Kontserdi kavaleht tingib paar äärmärkust. Juhan Aaviku esiettekandele tulnud laulu "Maru" puhul on kavalehel märgitud "esimest korda". Esiteks tundub see väljend olevat sõnasõnaline tõlge rootsi keelest, teiseks võimaldab see tõlgendada erinevaid asjaolusid. Käibel olevas keelepruugis me kasutame säärase sündmuse puhul terminit "esiettekanne".

Teiseks tundsime kuuljatena puudust, et esitatud laulude puhul on märgitud ainult helilooja nimi. Tocmata on jäänud teksti autori nimi, kelle sõnadest inspireerituna helilooja oma opuse on loonud. Üsna sageli aitab tekstiautori mõttemaailm ja tundelaad mõista ja tõlgendada ka helilooja loomingut.

Helilooja ja tekstiautori hingesugulusest juttu olles, oli huvitav ka sel kontserdil tähele panna, et ilmekas, tunde- ja mõttetihe tekst inspireeris lauljaid ning aitas neil avastada helindi muusikalisi väärtusi ja neid ilmekalt välja tuua. Samuti leid akontakti kuulajatega saalis.

Säärased laulud tulid kuulajate tungival soovil ka kordamisele — A. Ratassepa "Eesti mullad", T. Vettiku "Merela on sinine", A. Törnuddi "Kitkat-katkat". Sääraseks lauluks on ka G. Ernesasksa populaarne "Hakkame mehed minema...", mida koor esitas eeskujulikku ilmekuse ja hooga kontserdi lõppunktina.

Meeskoor esines laval umbes kuuekümnemehelises koosseisus. Röömustavalt võis näha lauljaid, kes vahepeal mõni aeg eemal olid olnud. Samaegselt võis märgata mõnegi tuttava näo puudumist lauljate ridades.

Röömustada võis ka noorte juurdetuleku üle, kuid jätkuvalt näeb neid kahjuks vähe tenorite poolel. Tasakaalu huvides oleks just siin noorte, värskete häälte juurdetulek teretulnud!

Meil ei tule ka muusikakoolidest ja laulustuudiotest noori tenoreid. Kanada ja USA eestlaskond näib selles suhtes olevat õnnelikumas olukorras, otsustades muljete järele Eesti Päevadelt -72.

Seoses Kontserhoone teostatud remondiga on tunduvalt suurenenud saali üür ja tõusnud muud kasutamiskulud, mis ürituste korraldajate seisukohalt nõuab publiku rohket osavõttu, et katta suurenenud kulusid. Stockholmi Eesti Meeskoori kontserdid on ikka olnud rahvarohked, sedapuhku võis aga näha tavalisest rohkem tühje kohti.

Üheks põhjuseks võisid olla uued korraldused, mida Kontserhoone administratsioon on hakanud rakendama piletite müügi alal, aga võibolla tuleb mõningaid põhjusi otsida ka meie endi poolelt? Kas ei oleks mõeldav muusikaliste ürituste sektoris teostada mõningaid ratsionaliseerimisi?

Stockholmis tegutsevad kaks elujõulist koori, siin leidub hea esinemistasemega vokaal- ja instrumentaalsoliste. Kas ei oleks nii esinejate kui ka publiku seisukohalt otstarbekohasem kui näiteks kumbki koor esineks korra või paar aastas mõnes vähemas lokaalis ja üks kord aastas esineksid koos Kontsertmaja esindusliikus suures saalis — ja siis tõesti väljamüüdid majale.

Kontsertmaja suur saal oma kahe rõduga mahutab väga palju. Ja see ühisettevõte saaks olla rahvusliikuks manifestatsiooniks ja aasta kunstiliseks suursündmuseks. Kavas võiks olla nii nais- kui ka meeskoori laule, samuti ühiselt esitatud segakoori loomingut. Et koosesinemine laabub ja et publik seda hindab, kinnitab hiljutine esinemine Blå Hallenis.

ED. REINING

PERENA ISTELE: Leiva lihtsustatud valmistamisviisid

Vormisküpsetatud rukkileiba mis on kergitatud pärmiga, on sama lihtne valmistada kui tavalist vormisaia. Saiajahu, s.o. peen-nisujahu on vaid parema kerkimisvõimega kui rukkijahu. Et saada kobedamat rukkileiba, tuleb rukkijahule lisada teatud väiksem osa saiajahu.

Retseptis leiduv pärm ja hapupiim suurendavad leiva toiteväärtust: pärmis on rohkesti rauda, fosforit, B-rühma vitamiine ja hapupiim annab leivale täisväärtuslikku valku. Leib on mahedamaitseline ja suhteliselt kergesti seeditav.

Rukkileib pärmiga: 350 g (ca 7 dl) rukkijahu segada 150 g (ca 3 dl) saiajahuga, 1 pakk värsket pärmi, 1/2 dl leiget vett, 4 1/2 dl lahjat hapupiima, 1 1/2 tl soola, 1 sl köömneid, 1 sl suhkrut, 1—2 sl söögiõli või 1 sl pehmet margariini. Taignast jatkub üheks vormileivaks.

Pärm lahustada veega. Hapupiim soojendada ainult leigeks. Pärmile lisada hapupiim ja natuke rohkem kui pool osa jahuhulgast. Pärmiseentel lasta paljuneda ca 15 minutit Siis lisada vajalikud maitseained ja rasvaine. Ülejäänud osa jahust lisada jaokaupa.

Algul kloppida puulusikaga ja kui taigen muutub paksemaks, siis tuleb seda "kasta" s.t. käed kasta vahetevahel sooja vette ja märgade kätega sõtkuda kuni taigen muutub siledaks. Muu seas, segades taignat köögimasin-Assistendiga on ajakulu ca 5 minutit.

Taigen tõsta leivavormi mis määritud rasvainega. Pealt siluda, katta taignarätikuga ja panna soojakohta kerkima. Umbes 20—30 minuti, pärast kui taigen on kerkinud poolteiskordseks, panna küpsema 180—200 kraadilisse ahjukuumusse.

Küpsetada ca 1 tund ja 10 minuti. Küpsust proovida sileda ja kuiva puutikuga, mitte metalloraga. Ahjust välja võttes määrida sooja veega millele lisatud raasuke rasvainet ja leib määrida kiirelt taignarätikusse jahtumiseks. Nii saadakse pehmem leivakooruke.

Lemmiksai: 1/2 pakki pärmi, 2—3 sl leiget vett, 1 muna, 1 1/2 dl piima või rööska koort, ca 4 1/2 dl jahu, 100 g margariini. Pärast kerkimist: 1/2 tl soola, 2—3 sl suhkrut, 1/2 sl vanillsuhkrut, riivitud sidrunikoort, 1 tl pulbriskardamumi, ca 1 dl jahu ja 1 triikis tl küpsetamispulbrit.

Pärm lahustada veega. lahtiklopitud munale lisada soojendatud koor või piim (35—37 kraadi, s.o. sõrmesoojune), vedeldunud pärm ja umbes 3 dl jahu. Margariin sulatada ja jahutada ning lisada taignale vaheldumisi ülejäänud jahuga. Taignat kloppida kuni lööb nõu külgedelt lahti. Katta taignarätikuga ja panna kerkima.

Pärast kerkimist lisada soovitavad maitseained ja-läbi sõelaküpsetamispulber segatud 1 dl jahuga. Taigen kloppida sildeaks. Küpsetamiseks on soovitav tarvitada madalaküljelist ahjuvormi või ka alumiiniumfooliost väiksemaid küpsetamisvorme, ca 18 x 11 cm. Taigen panna võiga määritud ja riivsaiaga ülepuistatud vormi. Lasta kerkida.

Enne ahjupanekut pintseldada üle pehme võiga, raputada peale mandliaste ja suhkrut. Küpsetada 200 kraadilises ahjukuumuses ca 25 minutit.

Saiade, leibade ja vormikookide küpsust võib proovida puutikuga: saiasse torgatud puutikk peab väljatõmmates olema kuiv.

Lemmiksaia valmistamisel on tarvitatud kahte eriomadustega kergitisainet, pärmi ja küpsetamispulbrit. Käesolev retsept, muuseas, on avaldamisel esmakordselt.

ELLEN ROOSME

Ameerika reisi vastu huvi elav

Eesti Päevalehe ja Nyman & Schultzi poolt korraldatava ühisreisi vastu Ameerikasse valitseb elav huvi. Arvukalt kaasmaalasi on helistanud või kirjutanud. Nagu varem märgitud, on praegu käimas registreerimine selleks, et teada saada võimalikku reisijate arvu ja see ei aseta registreerijale kohustusi.

Eelregistreerimisest oleneb, millist reisivormi kasutatakse ja vastavalt sellele ka lõplik hind, mis selgub pärast 1. aprilli avaldavate uute tarifide teatavaks saamise järele. Selge on see, et mida rohkem on reisijaid, seda soodsamaks kujuneb hind. Võimalus on sõita New Yorki, Torontosse ja Montreali, kusjuures reisibüroo soovi korral abistab ka kohalike reisidega Ameerikas.

Need, kes veel ei ole oma huvist teatanud, palutakse helistada toimetusele telefonil 08/21 84 46 või kirjutada Eesti Päevalehele, Box 667, 101 29 Stockholm 1.

M. Underi juubeli aktus

Mari Underi 90-aastase sünnipäeva puhul korraldavad juubeliaktuse Stockholmis Medborgarhuseti suures saalis (Medborgarplatsenil) Välismaine Eesti Kirjanike Liit ja Eesti Kultuuri Koondis ühiselt laupäeval, 31. märtsil algusega kell 17.

Eeskavalises osas esinevad Kristiina Aunver, Helvi Klement, Salme Purre, Elo Rähn, H. Kiisk, K. Lepik, L. Laid, A. Mäik, K. Ristikivi, J. Seim.

Pääemete eelmüük toimub Eesti Kultuuri Koondise büroos ,Wallingat. 32—I, tel. 11 31 16. Pääsmete hind kr. 10:- ja Kr. 8:-, õppivale noorsoole ja pensionäridele poole hinnaga.

R. Kiviranna Rootsis

Praost ja EELK assessor Richard Kiviranna New Yorgist viibis puhkusereisil Stockholmis, kus ta kihlus pr. Helga Üürikesega.

● Dr. Edmund Leetaru New Yorgist sõitis koos abikaasaga Prantsusmaale.

Külastage
EESTI MAJA
WALLING. 34-I

Aarne Viisimaa juhatamas kooliõpilaste könekoori (EPL-foto Tippo)

Kõnekoorivõistlus eesti algkoolis

Stockholmi Eesti Algkool korraldas Aarne Viisimaa juhtimisel noortele kursuse massesinemises könekoorina, mis lõppes esinemisvõitlusega. Zhürii, kuhu kuulusid õpetajad Henno Kirikmäe, Leida Laan ja Arne Broberg, leidis 19. märtsil toimunud võistlusesinemisel, et kõige tublimad on õpilased esimeses klassis. Viimased esitasid könekoorina "Kuldnoka".

Hindamisele tuli üldmulje, kuuldavus teksti esitamisel ja väljenduslik külg. Aarne Viisimaa, kes klassidega töötas kaks nädalat, ütles võistlusesinemisel peetud sõnavõtus, et tema arvates on loomulik könekooride juures parema tulemuse saavutamiseks dirigendi kasutamine, täpselt samuti kui laulukooride juures.

Sec võimaldab nüanseerituma, meeleoluküllasema ja rütmikama tõlgitsuse. Ta tuletas meelde, et varem on seda süsteemi harrastanud oma könekooridega skautlikud noored. Aarne Viisimaa juhtis tähelepanu ka hõimude soomlaste "lausuntale", s.o. iluluigemisele eriti viljeletud kunstialana.

Eesti keel on ilus keel ja oivaline deklameerimiseks — meil oleks põhjust rohkem harrastada ilulugemist. Ja on kohane seda harrastust arendama hakata just eesti algkoolist peale, et eesti keel kõlaks ja areneks ka siin Rootsis.

Hugo Laur 80-aastane

Tallinnas tähistas 20 märtsil 80-a. sünnipäeva näitekunstnik Hugo Laur.

Juubilar on pärit Virumaalt, Sallast. Õppis Treffneris ja seejärele arhitektuuri Riias. 1918 viis Betty Kuuskmaa H. Lauri Estoniasse, kus ta tegi läbi aastase katseaja, kavatsuseta jääda teatrisse. Ja nüüd on ta juba 55 a. teeninud näitekunsti, jõudes valgepäisuseni, kuid jäädes endiselt südamlikuks ja humoorikaks ka kõikides eluraskustes. Okupatsioonivõimud on populaarsele näitekunstnikule andnud mitutliiku aurahasid ja nimetanud ta "rahvakunstnikuks". Ta esines kuni 1949.a. Estonias ja seejärele Draamateatris. Teatri kõrval tunti teda Eesti vabaduse ajal üle maa suurepärase raadiovestlejana. Vene okup. ajal on ta kaasa mänginud ka filmides. Ta juubelipäeval korraldati Draamateatris juubilari austamisõhtu.

METSAKODU UUDISMAA
POSTIARVE 69 47 71 FALKÖPING
VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTLIKELE NOORTELE

H. Mäelo juubel

Kirjaniku ja ühiskonnategelase Helmi Mäelo 75-a. sünnipäeva tähistamine toimub Eesti Komitee ja Eesti Kultuuri Koondise ühisel korraldusel laupäeval, 14. aprillil kell 16 Stockholmi Eesti Majas, kus talle üle antakse ühiskingitus.

Kõik kaasmaalased, kes soovivad sellest osa võtta, palutakse summad sisse maksta Eesti Kultuuri koondise postiiirosse nr. 5 75 88 —6, hiljemalt 6. aprilliks märkides talongile — "Helmi Mäelo juubel."

Sünnipäeva koosviibimine toimub ühises kohvilauas. Kõik, kes soovivad koosviibimisest osa võtta palutakse end registreerida tel. 11 31 16 hiljemalt 10. aprilliks.

Osavõtu tasu Kr. 13:- isiklikult võib tasuda koha peal.

Leinateateid

Flushingis, New Yorgi osariigis, suri 17. märtsil Linda Roost, sünd. 29. septembril 1910 Põltsamaal.

Röngu vallas, Tartumaal, suri 15. märtsil Hilda Võlli, n-na Karist.

Brooklynis, New Yorgis suri 12. märtsil Hella Perandi, sünd. 28. novembri **Lynbrookis,** USA-s, suri 10. märtsil Eduard Lampson, sünd. 7. augustil 1900 Viljandimaal.

Mount Vernonis, New Yorgi osariigis, suri 13. märtsil Wilhelm Johanson, sünd. 18. novembril 1899 Kuimetsa Harjumaal.

Lääne ajakirjanik Moskva uudistevahendusest juhitud

MOSKVA — Rubriigi all "Mida maailm teab maailmast" kirjutab Aamulehti Moskva-kirjasaatja Per Sjögren pikema artikli "Huhut, uutiset Moskovan arkea" (Kuulujutud, uudised Moskvale tundelikud). "Läänest Moskvasse saadetud "uudistetarbija" toimib targasti, kui ta ei kiirusta ega ole pealetükkiv. Seda tuleb võtta kahe erineva ühiskonna seisukohalt: kummalgi on oma lahkuminevad arusaamad ja käsitelud sellest, mis on informatsioon ja uudistevahendus," ütleb Per Sjögren.

— Kui vastata küsimusele, mida teab nõukogude inimene välismaailmast, on seda kergem teha osade viisi. Esiteks tuleb anda sovjeti massidele informatsiooni ametlik versioon. Siis tulevad kuulujutud. Need levivad kiiresti ja kaugele. Uudiste-vahendaja võib neid kasutada vaid pärast kontrollimist.

Kolmanda osa pakuvad lääne raadiouudised. Nende saatmist segatakse. Aga sellest hoolimata on siiski uudised kuuldavad. Usaldusväärseim uudistevahendaja on BBC, järgnevad Voice of America ja Lääne-Saksa Deutsche Welle.

N. Liidus on tegelikult ametlik uudistemonopol olemas, aga see on murtud. A. 1975 läheb käiku 10-aastane ühtluskool. Selles on üks võõrkeel sunduslik: see on inglise keel. Nõnda on paljudel olemas teoreetiline võimalus välismaiste raadiosaadete kuulamisega säilitada koolis õpitut, kuna see muidu kannataks välismaa-praktika puudumsie tõttu.

KAHE MAAILM AVAHEL

Paljud nõukogude kodanikud elavad nii-siis tulipunktis kahe maailma vahel: ühtedel on kodumaa uudistemonopol, teistel on läänemaine uudiste-sissevool. Mõnedel piirialadel saab ka TV-uudiseid väljaspoolt. Eestis vaadatakse Soome televisiooni. Poola piirialadel on olukord analoogiline. Ka seal on nähtavad lääne TV-saated. Poolakad on tähelepandavamalt julgemad kui nõukogude kodanikud.

Ainult eesõigustatud nõukogude tegelased saavad endile lääne ajalehti ja muidki trükitooteid, ilma et tsensuur vahele segaks.

Raamatukogudes on olemas lääne ajalehti, aga "vaimukahjustavad" osad on välja lõigatud ja asendatud fotomontaazhidega, mis muudavad väljalõigatud kohad märkamatuks.

Kuidas läänemaine korrespondent Moskvas töötab? Ametlikud teated on kõige tähtsamad .Need väljendavad kõike seda, mida valitsus soovib avaldada, ja sageli — meie arusaamise kohaselt — kirjeldavad need ka tõsiasju. Aga enne, kui hakata rahvusvahelisi sündmusi kirjeldama, tuleb selgitada, mis on lääne lehtede järgi juhtunud. Selleks on eriline menetlus. Ilma selleta võib liüa kirve pahasti kivisse. Kõik see nõuab aega ja uudised hilinevad kohutavalt.

Nii näiteks vaikisid N. Liidu uudistevahendajad kaks päeva Põhja-Vietnami ähvardusest panna seisma ameerika sõjavangide vabastmine, kui Lõuna-Vietnam ei lõpeta tegevust rindel.

Kui president Nixon oli teinud vangide vabastamisest peakõsimuse, siis kasutas põhja-Vietnam seda puht poliitilise löögirelvana. Vene teadetebüroodes sõeluti küsimust nii visalt ja aeglaselt, et lõpuks otsustati anda soodne kirjeldus Pariiisis saavutatud kokkuleppest. Selline uudistefiltreerimine on aga vastuolus lääne korrespondendi vajadustega.

JUHISEID PEATOIMETAJAILE

Esiteks tehnilised probleemid. N. Liit on kolm korda suurem USA:st. Aja erinevus Vladivostoki ja Leningradi vahel on 10 tundi. Aga keskkomitee agitatsiooni- ja propagandaosakond on Moskvas — nii siis väga kaugel läänes. Kuid Moskva on ka Vladivostokist nähtuna vastutav kõigi uudiste levitamise eest.

Tähtsamate lehtede peatoimetajad kutsutakse korrapäraselt informatsiooni saama selle kohta, millest peab lähemal ajal kirjutama. Tähtsate sündmuste avaldamise kohta antakse niivõrd üksikasjalikud juhised, et nendest olenevalt on kõikide lehtede esiküljed sarnased.

Selle sarnasuse kohta toob Per Sjögren näite komparteiesimeeste liikmeraamatute vahetamisest, mis algas 1. märtsil ja kestab aasta lõpuni, sest vahetamisele kuulub 14 milj. liikmeraamatut. See on nii tähtis sündmus, et parteijuhi Leonid Brezhnevi pilt avaldati neljal veerul kõigil hommikulehtede esikülje parempoolses ülanurgas.

Izvestija, mis muidu ilmub õhtulehena, ilmus seekord järgmise päeva hommikul. Selle esiküljel oli avaldatud pilt Brezhnevist eri asendis, kes kirjutab oma nime liikmeraamatusse nr 1, mis anti sümboolselt Vladimir Iljitsh Uljanovile ehk Leninile. Per Sjögren lisab, et "tasub meenutada bürokraatia hoidlikkust". Lehed avaldasid pildi Lenini liikmeraamatu neljast leheküljest. Oli ka selgesti ütledud, et "Brezhnev on Lenini töeline ja seaduslik järglane".

Allpool oli kuueveerune pilt Brezhnevist ja kogu poliitbüroost koos kandidaatliikmetega ja keskkomitee sekretäridega.

Aga kaks tähtsat nime puudus: Aleksander Shelepin ja Pjotr Shelest. Nendest esimene juhatas varem KGB:d ja määrati hiljem ametiühingute juhatajaks, kuna teine oli m.a. aprillini Ukraina võimas parteijuht, on aga pärast seda täitnud peaministri abi ülesandeid Moskvas. "Siin pisut ajutööd kremloloogidele," ütleb Sjögren.

Keskkomitee Agitprop-osakond annab üldisi eeskirju sellest, mida peaks kirjutama, kuid pealeselle on olemas hästitöötav filter keelatud asjade jaoks. Kõigis toiminguis etendab tsensuur oma osa.

TSENSOR ANNAB LOA

Tsensor vastutab isiklikult avaldatud kirjutiste eest. Tema hüvastab käsikirjad ja nende paigutuse lehekülgedele. Kui leht on küljendatud, trükitakse ainult mõned eksemplarid. Alles pärast seda, kui tsensor on annud oma nõusoleku, võib trükkida kogu väljaande ja seda levitada.

Tsensor on vastutav ametnik. See tähendab juba iseenesest, et on parem avaldada uudiseid hilinemisega kui ruttamisega. Samasugune olukord kehtib ka raadio ja TV kohta.

Kõigile kolmele, s.t. ajakirjandusele, raadiole ja televisioonile, tekitab probleeme N. Liidu suurus. N. Liit ei ole omaette maa ,vaid on maaosa Läänemere ja Vaikse ookeani vahel. Pravdal on palju väljaandeid, mis valmivad eri paikades. Aga sama leht, mis valmib keskööl Moskvas, ilmub alles järgmise päeva õhtupoolikul Vladivostokis. Tsensuuri ja erinevate aegadega on osalt seletatav N. Liidu uudisteteenistuse aeglus.

Aeglus on aga seletatav ka sellega, et partei kinnitab sootuks rohkem tähelepanu trükitud sõnale kui raadiole ja televisioonile. Partei tegevust iseloomustavad eriti istungid, kommünikeed ja seisukohavõtud. Trükitud sõna jäädvustab need kõige loomulikumalt.

Näiteks Brezhnevi allkirjaandmine Lenini liikmekaardile on pildiruudul lühidalt mõõdavilksatavaks tserimooniaks. Aga ajalehtede esiküljed on sellest täidetud piltide ja tekstidega. Iseenda tähtsuse esiletõstmine riigitüüril vajab rohkem trükitud sõna kui TV-saadet. Seega siis hoopis teisiti kui läänemaailmas. (EPL/MR).

Leinateateid

New Yorgis suri Kristjan Bildeermann.

Tallinnas suri 14. märtsil Karl Brambat, sünd. 29. juulil 1895 Lätis.

Torontos suri 15. märtsil Simmu Riis ,sünd. 8. juunil 1955.

● **Standfordi ülikoolihaiglas Californias sündis Margareta ja Ivar Tõnissonile tütar.**

Kohalik elu

NORRKÖPING
Tänuavaldus

Südamlik tänu Rootsi Eestlaste Esindusele, Eesti Komiteele ja teistele organisatsioonidele ning sugulastele ja sõpradele, kes mind minu juubeli puhul lillede ja rikkalike õnnitlustega meeles pidasid.

AUGUST LIIV

NORRKÖPING
"Suur-perekond"

Norrköpingi eesti noored peavad pühapäeval, 1. aprillil kell 18.30 Eesti Kodu ruumes "Suur-perekonna" asutamiskoosoleku. Kõigile asjast huvitatuile üt.eme teretulemast! Papa ja mamma valitakse kohapeal. (Suur-perekond on rootsi keeles "storfamilj").

STOCKHOLM
Oberammergau kannatusmängud

Esinduse Naisringi korraldusel toimub pühapäeval, 8. aprillil kell 17 Medborgarskola ruumides, Upplandsgatan 49 Aarne Viisimaa loeng koos diapositiivide näitamisega kannatusmängudest. Sissepääs kr. 5:-. Loodame rohkearvulist osavõttu.

STOCKHOLM
Kokkutulek

Tallinna Linna I (III) Tütarl. gümnaasiumi endiste õpetajate ja õpilaste kokkutulek on laupäeval, 7. aprillil kell 13 Eesti Majas, Wallingatan 34.

STOCKHOLM
Stockholmi Eesti Fotoklubi

Stockholmi Eesti Fotoklubi järjekordne kokkutulek toimub kesknädalal, 4. aprillil Eesti Majas algusega kell 19. Kavas on Mart Marendi fotoseeria "Pilte Põhja Norrast".

Õhtu kava on eriti soovitav sellettõttu, et referendiks on noorema põlve fotoharrastaja, innukas matkaja ja suur looduse sõber, esitades ainulaadseid vaateid ja motiive kaugest põhjast. Kõik fotohuvilised on teretulnud.

GÖTEBORG
REE üldkogu peakoosolek

Esinduse Göteborgi üldkogu aastapeakoosolek toimub pühapäeval, 8. aprillil algusega kell 15 Eesti Seltsi ruumides Eesti Majas (Drottninggatan 27, III korrus).

Päevakorras: 1. Koosoleku rakendus. 2. Jüri Adila ettekanne: Relvastus ja Euroopa julgeolek. 3. Aruanded. 4. Eelarve ja tagevuskava. 5. Majandusküsimused. 6. Valimised. 7. Koosolekul üleskerkinud küsimused.

Üldkogu juhatus loodab, et kõik Göteborgis elunevad Esinduskogu saadikud ja ka teised Esinduse tegevust ja eesmärke toetavad kaasmaalased peakoosolekust osa võtavad.

HALMSTAD
Sõit laulupeole

2. jjunil toimub Stockholmis järjekordne ülerootsiline eestlaste laulupidu. HE Seltsi juhatus palub kõiki, kes on huvitatud ühissõidust bussiga laulupeole, teatada sellest võimalikult peatselt L. Vanaausile tel. 12 71 58, et oleks võimalik vastavaid eeltöid teha. Samuti oleks huvitav, kui endast teataksid ka need, kes oleksid huvitatud osa võtma laulupeost segakoori koosseisus. Laulud, arvult viis, on (peale ühe) tuttavad eelmistest laulupeo kavadest. Kõiki endiseid ja uusi laulusõpru palutakse registreerida ülalnimetatud telefonil.

Moskva ei saa jagu toiduainetepuudusest

LONDON — N.Liidu võimud on avalikult kinnitanud, et teatavates N. Liidu piirkondades on mitmed põhilised toiduained, nende hulgas ka või ja kartulid, ratsioneeritud. Olukord nõukogude põllumajanduses on niivõrd katastrofaalne, et kauaegne põllumejanduse minister Vladimir Matskevitsh on ametist tagandatud ning nimetatud tema asemele poliitbüroo liige ning Kremli võimuredeli tippu kuuluv Dimitri Poljanski.

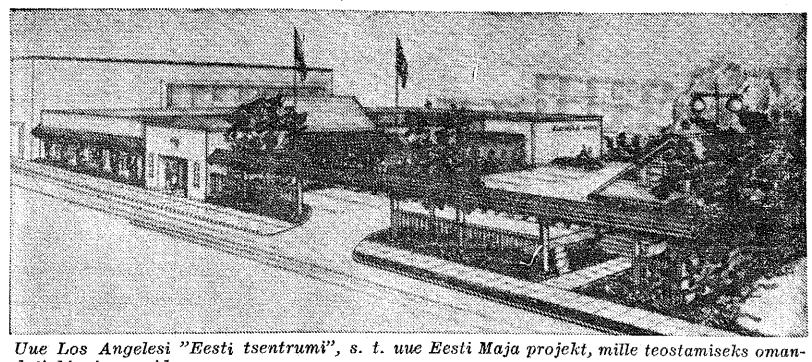
Toiduainete ratsioneerimise kuulutused on N. Liidus juba pikema aja jooksul liikvel olnud. Nüüd on olukord arenenud siiski nii kaugele, et gvalitsusel ja parteil ei jää enam muud nõu üle kui rakendada ebapopulaarsed toiduainete ratsioonid.

Kuuldavasti kannatavad toiduainete nappuse all kõige suuremal määral Volga jõe äärsed piirkonnad ning kohalikud võimud on Kremli nõusolekul hakanud toiduaineid ratsioneerimise alusel müüma 1,2 miljoni elanikuga Gorkis ja Kaspia mere ääres asuvas Astrahanis.

Läänerlikide vaatlejad kinnitavad, et N. Liidus näib kõige suurem puudus olevat teraviljast, kartulitest, piimasaadustest ja lihast. Puudujäägid teravilja alal kompenseeris N. Liit suurte ostudega USA-st, Kanadast ja teistest riikidest, kulutades viljaostuks 2 miljardit dollarit.

Need ostud katsid N. Liidu teraviljavajaduse, kuid toiduainete ratsioneerimine laseb oletada, et küsimus ei seisa ainult teraviljas, vaid nõukogude kogu põllumajanduse allakäigus.

N. Liidus aetakse süsteemi põhilised vead tavaliselt üksikute isikute kaela ja seda tehti ka praegusel juhul kus põllumajanduse minister ametist tagandati ja asendati kõvakäelise poliitbüroo liikmega. Olukord nõukogude põllumajanduse rindel on siiski niivõrd halb, et ka Poljanski võib enne järgmist lõikust kaotada oma koha, mis on seda t õenäolisem, et põllumajandusministeerium on kujunenud nii mõnelegi suurte ambitsioonidega punategelasele surnuaiaks.

Uue Los Angelesi "Eesti tsentrumi", s. t. uue Eesti Maja projekt, mille teostamiseks omandati kinnisvarasid.

Eesti-tsentrum Los Angelesi

LOS ANGELES (VE) — Los Angeles eestlas kond plaanitseb praeguse Eesti Maja laiendamist, milleks kavatsetakse kahte kõrvalkrunti juurde osta. Kruntide ostuks on moodustatud Eesti Maja juurde eriline ostuaktsiooni toimkond Arne Kalmi juhtimisel, kes tahab Eesti Maja laiendamiseks kaasa tõmmata kõiki Lõuna—Kalifornias elavaid eestlasi ja värvata nad Eesti Maja liikmeks. Osatähtede hinnaks üksikisikutele on 150 ja organisatsioonidele 200 dollarit.

Viimase kuu kestel on toimkond töötanud eriti edukalt ja müünud 35 osatähte 8000 dollari väärtuses. Kui arvestada, et sellele summale liitub veel 5000 dollarit maja arendamisfondist, siis on pool eelarvest täidetud.

Ostetavate kruntide hind 25.700 dollarit ning nende omandamiseks on tehtud vajalik sissemaks.

Lepingu lõpliku sõlmimise tähtpäevaks on käesoleva aasta 15. september. Juhul kui selleks tähtajaks ettenähtud summat kokku ei saada, siis tehakse kruntide omandamiseks kaasmaalastelt siselaenu.

Praegu asub ühel ostetaval krundil kaks puust üürimaja ning teisel krundil telliskivist üürimaja ja väike puumaja.

Eesti Maja lõplikus väljaehitamise plaanis on ette nähtud kahe maja lammutamine ning parkimisplatsi rajamine 24 autole.

Telliskivist maja äärmisel krundil jääks püsima ning sellest saadud üür 1500 dollarit aastas kataks Eesti Maja jooksvad kulud.

Film eestlastest kogu läänemaailmas

TORONTO (EPL) — schenectady's USA-s elunev eesti filmimees Elmar Epneril on paralleelselt ÜE Päevade värvifilmimiga valminud teinegi dokumentaal-film eestleste elust ja tööst Vabas Maailmas, mis kannab nimetust "Eestluse jälgedes Vabas Maailmas." Vajalikkude võtete tegemiseks viibis Elmar Epner möödunud nädalalõpul Torontos, kus jäädvustas ligemale kümmekond kohalikku kultuuritegelast nende igapäevases elus ja töös. Elmar Epner on mitmetel reisidel jäädvustanud eestlust ka Euroopas, m.h. eestlaste elu ka Rootsis ja Rootsis elavaid kultuuri- ning avaliku elu tegelasi.

Umbes kahetunnise kestvusega värvifilm algab ühel USA-s toimunud Vabariigi aastapäeva aktusel, kust mõtted kanduvad minevikku. Nii näeme filmi algul stseene riigivõimu ülevõtmisest 1940.a.juunis: punase viisnurga-lipu heiskamist Toompea torni seal enam kui 20 a.lehvinud sinimust-valge kõrvale, vene sõdurite sissemarssimist Riigikogu koosolekusaali jne.

Järgnevalt näeme momente sõja algpäevist, sakslaste tulekut Eestisse ja nende lahkumist ning venelaste tagasitulekut. Järgnevalt leiab mitmekülgselt esitamist põgenike-elu Saksamaal, emigreerumised USA-sse, Kanadasse, Inglismaale, Austraaliasse jm.

Järgnevates osades näeme mitmesuguseid eestlaste kokkutulekuid ja pidustusi mitmel maal ning sellele järgnevalt terve rea kultuuritegelasi paljudelt aladelt nende igapäevases elus ja töös. Kirjarahva osas on filmivõtteid A. Mälgust, A. Kivikasest, K. Ristikivist, B. Kangrost, V. Uibopuust, kadunud Jaan Lattikust, P. Krustenist, A. Willmannist jt. Kanada kirjarahvast on filmilindile jäädvustatud A. Viirlaid, Salme Ekbaum, H. Oja K. Eerme, E. Saks jt.

Teatri- ja muusikainimestena esinevad peale eelpool nimetatute J. Aavik, E. Tubin, Els Vaarman, Mare Leet, V. Kask, R. Reinik, R. Lipp, H. Kompus, Rahel Olbrei, A. Viisimaa, R. Toi jmt. Kunstirahvast on filmivõtteid Ed, Olest, J. Nõmmikust, R. Tulvingust, A. Vihalemmast, kadunud H. Mikelsaarest Peet Arenist, Karin Lutsust jt. nagu J. Saarniit, O. Timmas, A. Lee jt, kes tulevad veel filmimisele.

Kehakultuuri osas näeme L. Leesmenti "Malmö Tüdrukuid" ja eelolevaid kevadel filmitavaid Kalevi Estienne naisvõimlejaid ja "Kungla" rahvatantsijaid.

Uus ja tänavu kevadel lõplikult valmiv film lõpeb 1968.a. USA-s toimunud Põhja-Ameerika Eesti Päevade panoraam-võtetega. (EPL/KE)

Metodistid Kohtla-Järvel kolmes keeles

Baptisti ajakiri "Usuründur" toob ära teate okup. Eestist, milles märgitakse, et suurimaks koguduseks on Tallinna kogudus 1100 liikmega ja et kogudus sai 50-aastaseks.

Erikliseks sündmuseks olevat uue vabakoguduse loomine Kohtla-Järvel, kus elab mitmeid rahvusi ja jumalateenistusi peetakse selle tõttu eest, vene ja saksa keeles presbüter Laine juhtimisel. Vastavad keeelgrupid on moodustanud oma koorid, millised kord nädalas toimuvail ühisjumalateenistustel esinevad ühiskoorina.

Kohtla-Järvel asub saksa rahvusest mennoniite, kes Katarina Suure ajal tulid Venemaale tagakiusamisel pärast Saksamaal. Nad on sellest peale säilitanud oma keele ja usu. Kogudusse kuuluvad ja umbes 50 vene mennoniitija eestlasist metodistid.

Huumorit

Kohtunik: "Te löite sellele mehele rusikaga näkku, kuna ta ütles, et teie naine on kõige inetum inimolevus maailmas. Ma ei saa sellest hästi aru — teie olete ju poissmees?"

"Seda küll, härra kohtunik, aga ma kaklesin põhimõtete pärast, nagu see moodsal ajal kombeks."

*

Autojuhilt küsitakse:

Miks te kogu aeg haigla ümber keerutate?"

"Saage aru, ma olen täna esimest päeva rooli taga!"

*

Küsimus: Miks on Nõukogude Venes tõstesport hästi arenenud?

Vastus: Kuna nõukogude inimene peab "tõstma", et elada.

Venest väljarändajaid ei maksustata?

N. Liidu juhtkond on lasknud niinimetatud poolametlikel uudisteallikail teatad, et edaspidi võibolla enam ei võeta väljarändajailt niinimetatud väljaõppemaksu. Igatahes on vastav seadus kuni edaspidiseni "sügavkülmutatud".

Kui andmed vastavad tõele, on N. Liit teinud märkimisväärse järeleandmise ja see omakorda tasandab teed ka parteijuhi Brezhnevi külaskäigule USA-sse. See toimub võibolla juba mais või juunis.

Möödunud nädala igatahes lubati umbes poolel sajal kõrgema haridusega juudil N. Liidust lahkuda ilma, et neil oleks olnud vaja maksta väljaõppemaksu. Summad olid tohutult kõrged ja varieerusid vastavalt väljarändaja haridusele.

Teateld väljarännumaksu tühistamisest on saabunud ka Riiast ja teistest linnadest N. Liidu haldusaladel. (EPL/JA).

Iisrael kindlustab saatkonnad

LONDON — Pärast seda kui araabia terroristid mõrvasid Sudaani pealinnas Khartumis kaks Ühendriikide ja ühe Belgia diplomaadi, on Iisraeli saatkonnahooned muudetud kõikjal kindlusteks.

Washingtonis on Iisraeli saatkonnahoone sissekäiku kindlustatud betoonblokkidega ning valvet hoones on tunduvalt tugevdatud.

Tarmak USA-s oli ebaedukas

NEW YORK (EPL) — **Olümpiavõitja kõrgushüppes Jüri Tarmak võistles koos N. Liidu sportlastega USA vastu sisekergejõustiku maavõistlusel Virginias Ühendriikides.**

Tarmakul oli aga ebaõnne ning ta jäi oma alal kolmandaks. Võitis venelane Abramov 2.20-ga, teiseks ja Mehhiko olümpiavõitja ameeriklane Pat Matzdorf, kuna Jüri Tarmak 2.11 ületamisega jäi kolmandaks. Maavõistluse võitis N. Liit napilt 144:141, kusjuures seekord üllatasid USA naised sellega, et nad olid paremad venelannadest. Kaotuse töid mehed.

Kirikut ei lahutata weel riigist

Peaminister Palme märgib, et valitsus ei esita praeguses olukorras mingit ettepanekut, mis lahutaks kiriku riigist. Küsimus võetakse uuesti arutusele 1977—78, märkis peaminister.

Olof Palme toonitas, et praegu pole küsimuses leitud vajalikku üksmeelsust. Probleem iseenesest on niiöelda õrna iseloomuga, mistõttu lahendus ei tohi olla liiga äge. Ja just nüüd on riigikiriku küsimuses mängus liiga palju tundeid, toonitas Palme.

Edasi sõnas peaminister, et praegune riigikiriku muutmine iseseisvaks pole leidnud üksmeelset vastukaja ka poliitiliselt. Näiteks on moderaadid ja center lahutamise vastu. Igasuguseid usuvabaduse reforme tuleb läbi viia võimalikult suure poliitilise üksmeelsusega, toonitas Olof Palme. (EPL/JA)

Lähist Maailmast

● **OMAPÄRASEST** rahvaarvu kasvatamisest jutustab ajakiri "American Teacher" Tshehhoslovakkiast. Ühes kogukonnas noor kooliõpetaja oli mures, sest koolialisi lapsi oli seal liiga vähe. Õpetaja tuli uudsele ideele. Hommikupoole ööd rändas ta küla läbi ja kloppis magamistoa akendele majades, kus elasid nooremad abielupaarid. Abielupaar ärkas üles, vaatas kella, et tõusmiseks on veel liiga vara. 4—5 aasta pärast ei olnud külas lastepuudust. Praha parteileht "Rude Pravo" on toonud juhtumisest kirjutise ja lisanud, et loodetavasti ei hakka külarahvas tublit ja patrioodlikku koolíõpetajat öörahu rikkumise pärast kohtu alla andma.

● **NAISTE RINNAHOIDJA** saab tänavu 60 aastat vanaks. Selle leiutajaks oli 1913. a. Bad Canstatti korsetitegija Sigmund Landauer. Ta tegi oma leiutisest joonistuse ja musterekssemplari ning patenteeris selle Saksa riigi patendiametis nime alla "Hautana". Patent, kuupäevaga 24. dets. 1913, kandis numbrit 190110. Esimestel mudelitel olid rinnahoidja nöörid ees, alles hiljem viidi need selja taha. Rinnahoidja sai suurmoeks alles 20-ndatel aastatel. — Jeruusalemma rinnahoidjatevabrik teatas äsja, et statistiliste andmete põhjal suuremaid rinnahoidjaid ei vajata mitte itaalias, nagu ekslikult arvatakse, vaid Iisraelis.

● **New Yorgis tähistas 70-aastast sünnipäeva õigustendlane August Tomberg, kes kodumaal töötas Konjunktuuriinstituudis. Ta oli ka edukas tennisist, kuuludes rahvusmeeskonda, samuti maletaja ja bridzhimängija.**

Aasta huvitavaim raamat läbielamustest Siberis

Maria Kopperman

MINU 12. A. SIBERIS

Tellida Kirjastus "Harta", Fack 3, 100 52 Stockholm 29 või Kultuuri Koondisest Eesti Majas. Hind kr. 25:—

ILMUMAS

Kolonelleitnant Richard G. Borgelin

DANNEBORGI LIPU ALL

Taani vabatahtlikud Eesti Vabadussõjas

Suures formaadis, ainulaadsete piltidega. Eessõna kirjutanud dr.phil. Vello Helk.

Ettetellimise hind kr. 48:75

VÄLIS-EESTI

Box 2171, 103 14 Stockholm, tel. 08/84 09 55, pgiro nr 50 27 55 - 2.

70-aastasel sünnipäeval a. 1950 Aaviku kodusse paljud vaimellu tegelased ja kirjanikud. Pildil vasakult Aino Suits, Marie Under, Aino Kallas, Johannes Aavik, tema taga Kalju Lepik, Artur Adson ja Gustav Suits (EPL-arhiiv)

ARTUR ADSON: Tahtis näh eeesti keelt esimeste hulgus maailmas

Eesti keelereformeerijaist oli küll Johannes Aavik kõige radikaalsem, kõige entusiastlikum, kõige järjekindlam ja menukaim. Kõige laakoonilisemalt on tema tähendust iseloomustanud Marie Under, kui ta saksa okpatsiooni ajal meid külastavat saksa luuletajat ja tookord rindesõdurit pastor Hermann Stocki esitelles Johannes Aavikut nimetas: "meie keele-Luther."

Sest põhajlikku pööret meie keele alal toimetanud kadunut võis küll võrrelda usuisa Lutheri tähenduse omaga, usuelu, alal. Oma propagandategevuses teotses Johannes Aavik ka siis, kui kirjastuses meil I. maailmasõja mõjul täieline varjusurm valitses, andes välja oma kulu ja kirjadega terve seeria Hirmu- ja õuduse jutte.

Need olid uuendatava keele töttu nii tähelepanu köitvad, et asendasid poolenisti meie puuduvaid algupärandeid — nii põnevad olid vormid ja sõnad, mida Aavik neis vihkudes esitas. Tarvitseb vaid meenutada mõnda vormilist uuendust, nagu: kui vanas keeles kirjutati "tuleviku ettekuulutaja" siis Aavik asendas selle lohisevuse üheainsa sõnaga: "ennustaja".

"Äraandmisest" sai reetmine, "südametunnistusest", "süüme". Halba tähendav või kurja kuulutav sai Aaviku-keeles "pahaendeliseks". Selliseid ja veel drastilisemaid näiteid võiks tuua arutul hulgal. Ja mis puutub lahkunu uute sõnade loomisse, siis neid alles ilmnes Aaviku resoluutsus ja suurel hulgal selline tabavus, mis oli ennenähtamatu.

Aariku uuenduste hulk ja kaasaskiskuvus oli nii suur, et koostasin kõigist Aaviku brosüüridest väljanopitud uuendustest väikese sõnaraamatu. See huvitas üht eesti keelest saksa keelde kirjanduse tõlkijat literaati nii, et palus selle laenuks (ja tema kätte see jälgi).

Ise olin tookord kõike muud kui kirjamees, kuid Aavik oskas võhikuteski huvi äratad. Loodan, et keegi meie keeleteadlastest põhjalikuma ülevaate ennab lahkunu tegevusest ja veel enam ta tähendusest meie keele alal.

Nüüd, kus meie keel hulga noorte juures pinda on kaotamas ja mil näeme, milline põhiline tähendus keelel on rahvuse säilitamises, näeme ka selgemalt :kes ja kui menukalt on seda keelt kultiveerinud ja sellele tee avanud säravama tuleviku poole.

Ütles ju Joh. Aavik kuskil, et ta tahaks näha eesti keelt esimeste hulgas maailma keelte areenil .Kui kanda seda kadunu visiooni üle kujutavasse kunsti, siis oleks sellele tabav meie vanale põlvele tuntud Laikmaa maal Kreutzwaldist, kus Lauluisa profiilis vaatab kauget koiduhämarikus taevast ja kus allkirjaks oli: "Kaugel näen kodu kasvavat". Nii käsitles oma tegevust ja paleust Johannes Aavikki.

Kuid nüüd on see mees surnud. Kogu ta optimismi kiuste.

Kui lauas istusime ja jutt vahel ka surmale kaldus, siis ültes Aavik, et tema ei mötle kunagi surmale. Ja nii suhtus ta elulõpuni jäädavale lahkumisele. Ta isegi lootis näha oma 95-dat sünnipäeva, millest nüüd Suur Ärakutsuja kriipsu läbi tõmbas. Üle kahe ja poole aasta varemalt.

Allakirjutanu isiklik tutvus keelemeistriga algas Siurupäevil ja ta elukaaslasel juba siis, kui Joh. Aavik veel valget soome üliõpilasmütsi kandis .Meie läbikäimin (eAavik ütleks: suhtlemine) intensiivistus nõukogude esimese okupatsiooni ajal, mil ta omast moodsat Tallinna-Tallinna-korterist nõukogude võimude poolt välja tõstetí ja Aavikud Nõmmele. Rahumäe lähedale kolisid, verandaga (kus Aavik töötada armastas) aiamaja, kust meie koduni (nüüdne Tuglase Majamuuseum) oli vaevalt viie minuti tee.

Kas mina tema poolt raadiost tookord põnevaid päeva-päevauudiseid kuulamas või tema meil väikeses kolmeinimese laudkonnas vestlemas. Kuni põgenemiseni. Kui küüditamine läbi oli, ei julgenud meie-paar enam tükil ajal oma kodus magada, vaid käisime nii mõendki korrad tema korteris ööd veetmas. Ta ise aga kolis siis sama maja rullikuuri.

Need kartuse-ööd möödusid ja elu kuidagi stabiliseerus, ärevuses ja mures, kuni põgenemiseni. Meid paigutati Sigtuna matkustajate kodusse. Aavikud leidsid asupaiga Uppsalas. Aga varsti otsis Johannes Aavik meid üles ja muhedad jutud läksid lahti meie punkrisuuruses toakeses.

Stockholmi asununa oleme tihti ükstseise kodu külastanud. Ja meil ei ole ühtegi olengut (tähtpäevad ja mõnede kaugemate külaliste meil viibimised) möödunud ,kus me mitte kadunud sõpra kaasa viibima ei oleks kutsunud — kuni ta enam meile tulekuid ei saanud ette võtta.

Siis jäid sidepidajaiks möttesild ja telefonikõnelused. Nüüd on viimasedki katkenud. Jäänud on aga mälestused, soojad ja kustumatud.

Johannes Aavik oli üks Noor-Eesti tugedest ja nüüd paraku ka viimne. Suits ja Grünthal-Ridala lahkusid hea tüki aega varem, Tuglas ligi kahe aasta eest, ja nüüd Johannes Aavik.

Sellega on üks tähtsamaid meie kultuuriepohhe nende kandjate isikutes lõppenud. Need kandjad sambad olid: Suits luule ja esseistika alal, Grünthal luuletajana ja kirjandusloolasena, Tuglas novellistina, kriitikuna ja mälestuste autorina, ja Johannes Aavik keelekultiveerijana ja uuendajana ning algaastatil ka arvustajana.

Isikud on läinud, kuid nende mõju ja saavutused jäänud. Kui luule, novelli ja kriitika alal harimine ja süvenemine on jatkunud ja kestab, siis keeleuuenduse ja viljelemise alal ei ole näha tema tegevuse nii tõhusat jatkajat.

Suur tänu Suurele toimijale! Ja isiklik tänu elupõlisele sõbrale.

ARTUR ADSON

Keres läheb Brasiiliasse

NEW YORK (VES) — Rahvusvaheline Maleföderatsioon (FIDE) jaotas äsja maailma meistrivõistlusist osavõtjad tsoonide turniiridele.

Ä Paul Keres mängib 20. juulist 10. augustini Brasiilias. Turniiri kolm parimat saavad jatkata pärast võistlust maailma parima nimele.

RAAMATURIIUL

HELGA NÖULT ILMUS KOLMAS ROMAAN

Hiljuti ilmus Lundis Eesti Kirjanike Kooperatiivi kirjastusel Helga Nöult ta kolmas romaan. teatavasti debüteeris noor autor seitse aastat tagasi tähelepanu äratanud romaaniga eesti üliõpilaste elust Rootsis — "Kass söös rohtu". Sellele järgnesid kaks aastat hiljem huvitav novellikogu "Kord kolmapäeval" ja 1969 romaan "Tiiger, tiiger", mis käsitles okupeeritud kodumaa külastamise probleemi.

Helga Nöu kuulub meie nooremasse kirjanike põlvkonda kõige produktiivsema, aga ka kõige tugevama ja tähelepanuväärsema autorina. Ta tänapäeva probleeme käsitlevad teosed on mehelikud ning ainet sügavalt häaravad.

Seejuures on need ka kirjutamistehnikalt moodsad ning julged, aga mitte nii ülimoodsad, et neid tavaline lugeja lahti mõistada ei suudaks.

Nii ainestiku laia haaret kui ka huvitavat tehnikat tuleb mainida ka ta uue romaani puhul, mis kannab veidi mõistatauslikku pealkirja "Paha poiss". See "paha poss" on öieti "oleks", juhus, mis inimeste saatust ja nende elu määrab, neid kokku ja lahku viib, nendega ühte petlikku, näiliselt juhuslikku, kuid siiski reeglipäraselt arenevat mängu mängib.

Kuigi nii inimestes, keda kirjeldatakse ja olukordades, milles neid kujutatakse, palju mõistatuslikku kohtame, areneb kõik lõpuks ikka "normaalselt". Tegevus toimub tänapäeval ühes Rootsi linnas, kuid tagasihaaramisi on kaugemale nii ajas kui ka ruumis. Tegelaste hulgas on nii eestlasi kui ka rootslasi.

Elu ja surma, igatsuste ja reaalelu, vaba tahte ja tungielu vastuoluline mäng seob ja vabastab ühtlasi inimesi ... See on mötteid ning küsimusigi äratav raamat, meie noorema generatsiooni kirjaniku väärtuslik panu,s sobiv juhus ka meie nooremale lugejaskonnale, kust vahel on kuulldunud, et me käsitleme liiga palju minevikku, oleme selle juures kinni.

On seega huvitav tutauda, kuidas "oleks" seob ka nooremaid. Raamatut saab tellida otse kirjastuselt aadressil: Eesti Kirjanike Kooperatiiv, Fack 1, 220 023 Lund 3 või telef.: 046/12 17 19 või 046/11 96 90.

■ Torontos tähistas 50-dat sünnipäeva Edgar Rande, end. "soomepoiss" ja Kanada Võitlejate ühingu sekretär.

● **Portlandis USA-s tähistas 70-a. sünnipäeva kohalik seltskonnategelane ins. Ervin Sööt. Ta lõpetas a. 1923 Dresdeni tehnikaülikooli Saksamaal ja oli iseseisvuse ajal oma erialal ametis Teedeministeeriumi juures.**

Ethel Pent-Benson (paremal) asutas fondi oma kadunud ema (pildil tütrega koos vasakul) Lydia Pinti mälestuseks. Ema oli suur kirjandushuviline.

Uus kirjanduslik mälestusfond USA-s raamatu toetamiseks

Nagu Eesti Kirjanike Kooperatiiv oma uues teatmelehes teatavaks teeb on USA-s Ethel Pint-Bensoni poolt, asutades oma kadunud ema sügavat huvi emakeelse kirjanduse vastu ja tahtes kaasa aidata omapoolse panusega eesti raamatute jätkuvale ilmumisele, asutatud Lydia Pint'i nimeline kirjanduslik fond.

EPL kuulmist mööda on eeltööd nii kaugel, et fondi põhikord on välja töötatud ja vastavad kokkulepped asutajaga tehtud fondi summade suurendamiseks.

Fondi esimeheks on Rootsi poolt Karl Ristikivi.

Fondi mötte algataja ja sellele nime andja Lydia Pint'i kohta kuulme, et ta, olles varem Ameerikasse elama asunud, võttis 1928. a. pika mereteekonna ette, et tütart sünnimaale kooli viia. Nii mööduski Ethel Pint'i lapsepölv ema kodukohas Saaremaal. Rahutute aegade tulles õnnestus tal USA konsulaadi abiga New Yorki tagasi pöörduda, kus ta sai oma poolelijäänud õpingud lõpetada. Abielust Rootsi päritolulise John Bensoniga on tal kaks last — poeg Richard, rakenduskunsti õppejõud ja tütar Linda, praegu filosoofiateaduskonna üliõpilane. Ethel Pint-Benson elab praegu Kalifornias Walnut Creeki väikelinna vaikuses.

Tahtes omapoolse panusega kaasa aidata eesti raamatute ilummisele, palub Ethel Pint-Benson vaba maailma kultuurihuvilistel ühineda tema poolt alustatud aktsiooniga meie kirjanduse säilitamise ja arendamise heaks.

Elades laiali vööraste keskel, tihti ilma lähemate omasteta on nii mõnegi eestlase säästsummad läinud päritolu maa kasuks ja mitte eestluse toetuseks. Siiani on ainult üksikuid fonde ja sihtasutusi loodud või loomisel. Kas me ei peaks sellele tõsisemalt mötlema?

"Noor-Eesti" epohhi viimane esindaja oli Johannes Aavik

JULIUS MÄGISTE: Eesti keele suveräänseks omariigikeeleks tõstjaid

Kõigisse eestlaste asulaisse kõigil mandreil, loodetavasti ka Kodu-Eestis, on levimas leinasõnum eestluse suurest rahvuslikust kaotusest, meie emakeele suurmeistri Johannes Aaviku siirdumisest oma esivanemate, vanade Saaremaa vikerlaste juurde.

Suur saarlane ja jaunis eestlane Johannes Aavik suri Stokholmis auväärses üheksakümnekahe aasta vanuses, kuni viimaste hingetõmbusteni vaimselt murdumatult virgena, ent salaliku vähitöve vaevades füüsiliselt varisenuna. Viimne meie sajandi alguse nooreestlane on jõudnud lgavese rahu maile.

J.A. oli sündinud 28. novembril 1880 (uue kal. järgi 8. dets.) Põidel Randvere küla Nurga talus Kõiguste valla sekretäri Mihkel Aaviku pojana. Õppinud 8.—13. eluaastani Kuressaare algkoolides ja hiljem Kuressaare gümnaasiumis, mille ta lõpetas 1901.a. kevadel.

Harrastas õpinguil ja õpinguil ja õpingute kõrval õpilasringides huviga keeli (ms. ka soome keelt) ja kirjandust. Siis järgnesid kõrgemad keelteõpingud Tartu ülikoolis (1901—2). Njezhini ajaloo-filoloogia instituudis (1902—1905Z) ja viimaks (a. 1906—1910) Helsingi ülikoolis, kus spetsialiseerus soome ja ladina keelele ning komaani filoloogiale ja saavutas filosoofia magistrikraadi.

Siis J. Aavik oli lühikest aega keelteõpetajaks Jalta gümnaasiumis (Krimmis, 1910—11), kodumaale naasnult töötas "Postimehe" toimetuses Tartus (1912—1914) ja i Maailmasõja ajal keelteõpetajana Tartu kommertskoolis.

Aastail 1919—1920 ta oli eesti keele eradotsendiks Tartu ülikoolis, siis mõned aastad õpetajaks Kuressaare gümnaasiumis, kust siirdus eesti keele lektoriks Tartu ülikooli (1926—1933). Oli noil Tartu-aastail ühtlasi keelteõpetajaks Tartu tütarlastegümnaasiumis kuni a. 1934 ja taas eesti k eradotsendiks resp. dotsendiks a. 1933. aastast pääle. 1934 a. J.A. määrati koolinõunikuks, a. 1937 koolide pääinspektoriks Haridusministeeriumi juures.

Selles vastutusrikkas juhtivas ametis ta oli kuni d. 1940, kommunistide võimuhaaranguni, millal ta pensioneeriti enneaegselt ja elatas end kuidagiviisi ja oma perekonda vabakutselise literaadina. 1944. a. sügisel J.A. koos perekonnaga pagendus Rootsi, kus töötas arhiivitöölisena, siis teadusliku stipendiaadina ja viimaks pensionärina.

Selle väliselt sirgjoonelise, lõpupoolel murdjoonelise elukäigu raami mahubki ühe töötahtelise ja — võimelise mehe suur elutöö keelemehena, eriti ainulaadsena, rahvusvaheliseltki tuntud omapärase keele-uuendajana. Elutöö, mida on tulnud teha kurnava kutsetöö kõrval ja kiuste ja mis meie emakeelde on jätnud kustumatult sügavad jäljed. Enam kui saja viimase aasta jooksul on meil olnud rida keelemehi, ent keegi neist, (kui seekord mitte rääkida umbes võrdteenelisest VJ. V. Veskist) pole meie eesti keele täisväärtuslikuks kultuurkeeleks, suveräänseks omariigikeeleks tõusmisele tähendanud nii palju kui Johannes Aavik.

Tema keelelise suurtöö tõukejõud on olnud teised, revolutsioonilisemad kui ta kolleegidel pürgimus keele, kaunima kõlavuse lakoonilisuse ja ürgeestipärasuse poole, milles eriti tähelepanu äratavaks jooneks kujunes radikaalse kunstliku keeleloomingumeetodi rakendamine, nn. kombinatsioonimeetodiga massiliselt uute sõnade loomine, jah isegi uute sufiksite loomise katse.

Keelerikastus ja korraldus on temale olnud, nagu ta ka ise on öelnud, mitte teadus, vaid kunst, oma peeneks ja tundlikuks arendatud keeleliise maitsemeele maksvuselevõitlemise püüdlus. Kuna maitse on subjektiivne ja keeline maitse eri keeleloojail ning-korraldajail erinev, on J. Aavikul kogu aeg aastast 1905 alates, s.o. ligi seitsekümmend aastat tulnud seista võitlustules, eriti aastail 1912—1936, keeleuuenduse võitlus- ja võidukäigu perioodil.

Meie tuntud õigekeelsusmees Elmar Muuk arvestas 1930-ndail aastail, et J. Aaviku keeleuuendusettepanekuist juba siis oli kirjakeeles "läbi läinud" 60 protsenti, mis näitab kui tõhus oli tema töö.

Käesolevais põgusais leinateateridades on muidugi võimatu anda täit ülevaadet J. Aaviku valdavast tööst kogu selle ulatuses. Mainitagu vaid et see haaras meie keele struktuuri kõiki alasid—sõnavara, vormiõpetust, lauseõpetust ja õige tõhusalt isegi vahemärkide-õpetust.

Kui palju kehvem ja väljendusning nüansivõimetum oleks eesti moodne kirjakeel ilma J. Aaviku keelde toodud hulgaliste soome sõnadeta (aare, hetk, suhe, levima, säilima, range, raev, pädev, tarm jne.) ja ilma tema ainulaadsete tehissõnadeta (relv, laip, roim, lünk, evima, siiras, veenduma, reetma, antima jms! Neil poleks ilma nendeta ei omi veendumusi ega siiraid suhteid-suhtumisi.

Tuletagem seejuures meelde, et oma sõnateoorias J.A. pole sõge purist, vaid ta sallib eesti keeles kõlaliselt eesti pärast võõrsõnavaragi (näit. prantsuse k. morn ja sarm saksa, uur, vene uulits jm.) ja taunib võõrsõnades tihti rõhu esimesele silbile viimist.

Milline saamatu näeks meie kirjakeele välja ilma selliste Aaviku uuendusteta või vanemaist kirjakeelejärkudest ning murdeist elustatud vormiõpiliste keelekohendusteta nagu mitmus (paremäil pro "uteatestav" parematel), im superlatiiv (parim, suurim jne.) nn. -uma-refleksiivverbid kättuma, seletuma), -htalliitelised momentaanverbid (liigahtama, värahtama), elustatud karitiivadjektiivid (nagu suremätu, ütlemätu kohmaka ilmaütleva ta-ga moodustatud adjektiivide asemel), sufiks -tar (õpetajatar—juba XIX. sajandil päevakorral olnud soome liide), -manoomenite saav kääne (tegemaks -et teha, mis nüüd Kodu-Eestis teeb oma uut võidukäiku) liide -ng (istung, loeng — veel 1920-ndate aastate algul käisid meie üliõpilased "ette-lugemistel") jne.

Meie moodne luule oleks tihti ilmetu-tet-partitsiibita kirjutet jne. mida muide leidub juba 1535.a. katekismuses) ja Aaviku soovitat ud partitsiibita (sünnitanud, mis ju esineb meie hümniski) jne. Eesti lauseõpetusse ja kirjakeele stiili on J. Aaviku algatusel läbi viidud reformid toonud uusi degermaniseerivaid tuuli, kui näit. meenutame kõrvallauseis verbi ettepoole nihutamise, teatavate inversioonide välitimise, partitiivse lausealuse tarvituselevõtu jms. uuendusettepanekuid.

Tugevate kirjanduslike huvidega mehena (nooruses ju J.A. on debüteerinud ka romaanikirjanikuna oma "Ruthis") on J.A. korduvalt avalikkuses esinenud oma iseseisvate mõnikord vaidlusigi tekitanud kirjanduslike seisukohtadega Kreutzwaldi "Kalevipoja" kohmakusi ja eesti uuema luule puudusi karmilt arvustades. märgatavaid teeneid on tal olnud tõlkijana soome, prantsuse, saksa, vene jt. keeltest, ms. oma keeleuuenduse propageerimiseks avaldatud enda kirjastatud tõlkesarjades "Hirmu ja õuduse jutud" ja "Katsed ja näited", keeleuuenduslike kommentaaridega varustatuis.

Eesti rahvaluulet J.A. hindas siiralt, selle töendiks on tema "Valimik rahvalaule" (1919, 3. tr. hiljuti ilmunud USA-s). Eriti silmapaistvad on oma keeleuuenduslıku radikaaisusega P. Bourget romaani Õpilane" (1936) ja E.A. Poe Arthur Gordon Pymi lugu" tõlge (1936). Muidugi ei saa unustada, et J.A. G. Suitsu kõrval oli "Noor-Eesti" liikumise juhtivaimaid vaime ja et ms. prantsuse kultuuri ning kirjanduse tutvustamisel Eestis temal on silmapaistvaid teeneid.

Aaviku kirjanduslik produktsioon puhtkeelelisel alal on olnud väga ulatuslik, palju sellest jääb eesti kirjakeele ajaloo raud varamusse. Mainitagu siin vaid mõningad tema pääteoeed: Uute sõnade sõnastik (1919, 2. tr. 1921, sisaldades umb. 4000 sõna), Rahvamurded ja kirjakeel (1920), Kirjavahemärkida õpetus (1923), Keeleuuenduse äärmised võimalused (1924, tehisõnadeteooriaga), õigekeelsuse ja keeleuuenduse põhimotted (1924), Keeleline käsiraamat (1932), Sada uut tüvisõna (1932), monumentaalne "Eesti õigekeelsuse õpik ja grammatika (1936) jms. Aaviku nobedast sulest on tulnud ka soome keeleõpetus eestlasile (kordustrükkides) ja eesti keeleõpetas soomlasile.

Et ta ihales ja eesti keelele seadis igati eeskujuks soome keelt ning oli suur Soome ja selle kultuuri sõber on see pedagoogi panus tema töös hästi mõistetav. Ta on asutanud ja juhtinud erilisi keeleuuendusühinguid Kuressaares ja (a. 1927—1929) Tartus, mis on välja andnud lühemaealist keeleuuenduslikku perioodikat (ms. Keelekultuur I Tartus 1929), mida J. A. on ise toimetanud ja osalt kaastööga täitnud.

J. Aaviku kui keeleuuendaja edu põhjaks on olnud tema suur keelte tundmine — ta oli põhjalikult kodus kõigi euroopa suurte kultuurkeeltega, olles ka neid väheseid eestlasi, kes oli suuteline ladina keeltki rääkima. Omaloodud tehissõnus on ta seetõttu, mõnikord ise aimamata, mõnikord teadlikultiki kasutanud võõrkeelte elemente (vrd. näit lünk (a) ja sks. sõna Lücke, rts. lucka j.)

Ent veel enam soodustas seda edu see, et J.A. kutselise pedagoogina oli hää noorsoo psühholoogia tundja ja noorsoosse Kuressaares ning Tartus oskas istutada arusaamist oma keeleideedesse ning tungi oma õpetajale ja ühtlasi rahvuslikule ideoloogile innuga abiks olla. Kes keeleuuendusvaidlusi 1290. aastate Eesti Kirjanduse Seltsis ja Akad. Emakeele Seltsis on kuulnud või neist ise osa võtnud, mäletavad hästi, millise südikusega too noorsugu astus välja J. Aaviku keeleuuenduse kaitseks.

Ka noorem kirjanikepõlv läks vähemalt esialgu temaga kaasa, aga võiholla väsis, kui ta esile tuli oma kibedasti arvustava kirjandusteooriaga.

Ja viimaks Johannes Aavik kui inimene. Selles oli ta omas laadis korduvatu, kõigile suurile mõtte- ja teoiimesile omasel viisil originaalne. Ent enneköike malbe kaasinimest vastu (see Aaviku loodud tehissõna on otsekui loodud tema enda atribuudiks), välja arvatud siis, kui ta keeletõbesid" setseeris ja nende arvatavate põhistajatega läks kirjateel vastakuti.

Tema sirget rühti mäletame ja hindasime kõik, aga sellega kooskõlas oli ka ta iseloom aus ja siiras. Esteet keeleteooriad, oli ta seda ka oma kirega viiulimängu vastu kodu seks tarbeks (ja mõnikord oma õpilastegi ees). Meil tavatsetakse, mõnikord ka mööda-ambuvalt, tihti rääkida häädest eestlastest. Aavik oli seda paindumatu patrioodina par excellence, nagu juba tema kirglik emakeelearmastus talle dikteeris.

Oma valitud sõpradele oli ta ülimalt truu ja istus nendega koos meeleldi lauas, pudel, õlut ees ja kas või (vist Saaremaal kiindumusobjektiks saanud) maiusroog kalasült hammustuspalaks. Ja koduloomadest oli-vähemalt noil aegadel, kui allakirjutanul tegaga oli võimalik ligemalt läbi käia — kass, see aristokraatne individualist ja oma pääd tegija nagu J.A. isegi.

J. Aavikust peaks koostatama monograafia või mitugi sellist tema töö eri tahkude ja omapärase isksuse valgustamiseks, need read siin on kahvatud ja jõuetud seda kõike väärikalt edasi andma. Tema 70. sünnipäevaks sõprade poolt Rootsis avaldatud Pühendusteos Johannes Aavikule" (1951) annab lugedes veidi enam. Tuletatagu" lõpuks meelde, et "Noor-Eesti"-foobia lastehaiguse paraneder ka Kodu-Eestis on hakatud jälle kõrgelt hindama kadunu elu tööd, nagu näeme tema üheksakümnenda aasta juubeli puhul Eestis publitseeritud väga mitmekesise sisuga (keeleana lüüsid, tihe perekonnalugu jne.) pühendusteoses "Üheksakümmend aastat", kust ms. leiame (lk. 345-376) J.A. tööde bibliograafia, väljavõtted Aaviku töödest jms. Rootsis leiduv materjali põhjal peaks saama seda vähesel määral kunagi täiendada. Johannes Aaviku pikk ja viljakas töö ja tee on lõppenud. Sit ei levis terra aliena! Südamlik tänu kõige tehtu eest meilt järelejäänuilt!

JULIUS MÄGISTE

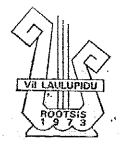
Johannes Aavik

18. märtsil kustus Johannes Aaviku elu ja sellega ühenduses üks eesti kultuuri suurmeestest. 92-aastane Johannes Aavik oli viimaseks elusolevaks "nooreestlaseks" — "Noor-Eesti" epohh on teatavasti jätnud sügavaid jälgi eesti kultuuri arenemisel läänelises suunas. Johannes Aavik oli nooreestlaste hulgas see, kes asus reformeerima eesti keelt, et teda tõsta teiste kultuurkeelte tasemele sellest mahajäetusest, kuhu meie keelt oli sundinud sajanditepikkused võõrad valitsejad. Eesti keelest saigi rikas instrument, väärıline kultuurrahvale. Selles arengus sai Johannes Aavik rahva poolt meelitusnime "keelesepp", nimi, mis oli rohkem kui motiveeritud aunimeks.

Käesoleval Eesti Päevalehe mälestusleheküljel Johannes Aavikule kirjutavad kadunust ühelt poolt tema keeleteadlasest kolleeg ja keeleuuendusele kaasaaitaja professor Julius Mägiste ja teiselt poolt tema eluaegne isiklik sõber, mõtte- ja aatekaaslane kirjanik Artur Adson.

Laulupeole koorid Inglismaalt, Soomest ning Saksamaalt

Eile läna Eesti Päevaleht näeme esmakordselt lähenev laulupeo [illegible], siis on siinkohal ka õige aeg sellest lähemalt informeerida. Märgi kavandi on koostanud meie tuntud skaudijuht Ilmar Loorand. Märk [illegible] kujult iihtne kuid on motiividerohke. Toimub ju eestlaste muus[illegible]line üritus väljaspool meie põliskodu. Muusikalist üritust sümboliseerib kannel ja põliskodu pinna puudumisest meie jalge all — tähistab [illegible].

Laulupeo märk

Meie põliskodu, kus 50 aasta eest toimus esimene iseseisvuseaegne laulupidu on jäänud itta — merede taha ja seda tõsiasja ütleb pare.nalt vasakule liikuv laev, kes laulupidude traditsiooni kandjana kannab vastavat pealkirja, mis ulatub üle kandle keelte laeva vöörist selle ahtrini.

Kogu üritus on eestisisuline, seda iseloomustab kandle-laeva tegumood, milles leiame sugemeid muinaseesti kujundite vallast.

Laulupeo eeltöod on praegu oma kõrgpunktis. Tähtis ja raske osa Stockholmis. Älvsjö näituse halli saamine laulupeoks on korda läinud. Nendes ruumides on ka varem suured koorid esinenud. Kontakt on olnud koorijuhtidega, kes seal on varem esinenud. Jääb üldmulje et kuulajaskonnal on hea kontakt esinejatega.

Suured ja mugavad kõrvalruumid annavad võimaluse kaasmaalastel vaheajal juttu vestelda ja ka kehakinniteste eest on seal hoolitsetud. Pärast kontserti toimuv rahvapidu toimub ka samas näituse restoranis.

Liiklusvõimalused laulupeole on soodsad, rongidega on ühendus Stockholmi peajaamast, Södertäljest, Nynäshammist ja Uppsalast. Busside liinid 193 ,143, 144 ja 171 peatuvad Älvsjö raudteejaama ees. Autode parkimiseks on meil tasuta kasutada kogu suur näituse parkimismaa.

Paljud küsivad, kas on võimalik laulupidusid korraldada, kas on laulajaid? Eesti Lauljaskond Rootsis saatis kooridele välja ankeedi, mille tagajärg on üllatavalt röömustav.

Arvestades eelmise 100-aasta juubelilaulupeo järele on lauljate arv isegi tõusnud. Välismaa eestlastelt tulevad koorid Inglismaalt ja Saksamaalt. Külaliskoorina on oma nõusoleku andnud Soome Kansallis Kuoro.

Laulupeo üksikasjaline kava tuleb hiljem ajakirjanduses teatamisele, aga üldiselt võiks öelda, et laulupeo raamides ka kaks teatri etendust. Laulupeo eelpäeval toimub vaimulik kontsert umbes 130 laulja ja meie noorte solistidega. Laulupeo juurde on ka loodud meie filatelistide toimkond.

Lõpuks tahaksin veel tagasi tulla laulupeo ruumide juurde. Ruumid on seotud suurte kuludega, lauljad panevad oma parima välja, nüüd on ainult loota et oodatud kuulasjakond ka kohale ilmub. Sellepärast, kõik eestlased 7.-dale laulupeole 1973. 1—3 juni, Stockholmi Älvsjö näituse ruumides.

Idasaksa annab aru

NEW YORK — Ida Saksamaa esitas Liitunud Rahvaste organisatsioonile aruande, kus muuhulgas leidis esmakordselt avaldamist fakt, et ajavahemikul II maailmasõja lõpust kuni 25. jaanuarini 1973 on Ida Saksamaal mõistetud kohut 12.831 sõjaroimari üle, kusjuures iga üksik süüdistusalune on kohuste poolt süüdi tunnistatud ja karistatud.

● Danderydis sündis Anita ja Jaak Linkhorstile tütar.

Kas teie lapsed ja lapselapsed loevad

EESTI PÄEVA-LEHTE?

Selle kaudu seotakse nad eestlusega ja Eesti probleemidega. Paljud vanemad peavad oluliseks tellida lehte ka oma lastele kingitusena, et nad harjuksid eesti oma lehte lugema.

SOOVITAGE EESTI PÄEVALEHTE NENDELE, KES VEEL EI OLE TELLIJAD

EPL saadab meeleldi proovinumbreid.

Kapten Mäenpää (Elmar Kold) instrueerib laskureid (Mart Kikerpuu ja Ilmar Loorand) rindel. Ilmar Talve "Juhansoni reisid Soomes" etendused toimuvad Stockholmi Eesti Teatri lavastusel: Göteborgis laupäeval, 31. märtsil kl. 19 Munkebäcki koolis. Borås pühapäeval, 1. aprillil kl. 15 Engelbrektsskolas. Norrköpingis laupäeval 7. aprillil kl. 19 Flickskola aulas. Eskilstunas pühapäeval, 8. aprillil kl. 14 Årby koolis. Stockholmis laupäeval, 14. aprillil kl. 19 ja pühapäeval, 15. aprillil kl. 17 ABF teatrisaalis, Sveavägen 41.

USA-arhitektid: Parim arhitektuur Tallinnas

NEW YORK (VE) — Neli ameerika Arhitektide Ühingu (American Institute of Architects) liiget külastasid möödunud aasta lõpupoolel N. Liitu sealse arhitektide ametiühingu kutsel viibides ka Tallinnas. Üks neljast ameerika arhitektist, Mildred F. Schmertsz, kes on ühtlasi ameerika arhitektide ajakirja "Architectural Record-di'i" toimetaja, kirjutab ajakirja käesoleva aasta veebruarikuu numbris pikema kriitilise ülevaate N. Liidu arhitektuuri madalast tasemest, kuid tõstab sealjuures kiitvalt esile Tallinnas püstitatud "Viru' 'hotelli ja Tallinna 35 000 elanikuga uue eeslinna "Väike Õismäe" projekti.

Artiklis üteldakse kokkuvõttes:

"1972. aasta alguses külastasid neli N. Liidu arhitekti Ühendriike, nendest kaks Moskvast, üks Eestist ja üks Ukrainast. Möödunud aasta oktoobris tegime meie omapoolse vastukülaskäigu Nõukogude Liitu.

Me olime sel puhul N. Liidu külalised ja külastasime Moskvat, Leningradi, Tallinnat, Kiievit, Tiblit, Tashkenti ja Samarkandi.

Niisugune kultuuriline vahetus on Nõukogude Liidu seisukohast eriti väärtuslik, kuna mitmesuguste reisikeeldude tõttu on see maa elanud kujutlematus isolatsioonis, mis loomulikult avaldab oma mõju näiteks arhitektide töötulemustele .Sellest on alles nüüd hakatud aru saama.

Võib-olla meie reisi tähuväärsemaks osaks osutus kohtamine nõuk, liidu inimestega. See on kogemus, millest tavaline reisija N. Liidus ilma jääb.

N. Liidu arhitektid soovisid meile võimalikult palju näidata, nad tahtsid meile absoluutselt kõike näidata! Nii külastasime me mitmeid erakodusid, koole, kalanduse kollektiive Eestis, kahte vabaõhu muuseumi ,nendest üks Eestis ja teine Gruusias.

Külastasime vanu 17. sajandi kirikuid Gruusia mägedes, milletaolisi keegi meist enne näinud ei olnud ja mille ehitusstiilile ei ole kuskil maailmas võrdset.

Meid toideti kogu meie reisi kestel mitmetlaadi hõrgutistega, nagu bliniid, kaaviar ja kohalikud veinid. Igas linnas külvati meid üle roosidega.

Kuid soojast vastuvõtust hoolimata nõudis tutvumisreis N. Liidu arhitektuuriga suurt taktitunnet. Me nägime palju, mis meile ei meeldinud. Eriti elumajad. Need näisid olevat täiesti juhuslikud, ilma erilise plaanil või arhitektuurita. Koguni värskelt valminud elumajade read jätsid mulje nagu oleksid need püstitatud kümneid aastaid tagasi. Kord valminud majaplaane ei ole aastate jooksule ajakohastatud, esinenud ehitusvead ei ole leidnud kõrvaldamist. Muidugi leidub suures N. Liidus nii mitmeidki ilusaid riiklikke ehitusi, kuid väga harva.

Tekib küsimus, mida teevad N. Liidu arhitektid? Nad töötavad riigile. Ja riik ehitab uskumata inetuid ehitusi.

N. Liidu majandus on suunatud tööstusele ning elumajade loomine ei kuulu sinna kategooriasse.

Põrandapind on ratsioneeritud ja meie mõiste järele uskumatult väike. Pole siis ime, et mitmed perekonnad jagavad korterit, kööki ja vannituba.

Kui me juhtusime küsima, miks nõukogude elamute ehitamine ei ole kaasaegne, vastati meile, et see tuleneb suurest korteripuudusest, ehitatakse liiga kiiresti, et täita riiklikku aastaplaani. Kuid meile unustati järjekindlalt mainimast, et korterikriis on põhjustatud aastakümnete pikkusest elamute mitteehitamisest.

Ameerikas on kombeks omamoodi arhitektide päevakangelasteks tõstmine, meil on mitmeid staare sel alal. Lootsin seda kohata ka N. Liidus, kuid ma ei kohanud ühtegi arhitekti, kelle kohta võiks öelda, et tal on oma koolkond. Seda ei saagi nõuda maalt, kus elu on vaene ja kes on oma päevi veetnud kohutavas isoleerituses.

Mitte ainult ei ole kaasaegne arhitektuur N. Liidus surnud, vaid seda on ka kõik teised kunstiharud. Tõsi, ballett on hea, kuna tantsijad on suurepärased, kuid mis puutub koreograafiasse, siis ei olda sel alal 19. sajandist kaugemale jõutud.

N. Liidu kunst ei ole mingil määral loov, ei saagi seda olla riigis, kus iga vähemgi kõrvalekaldumine ettenähtud riiklikust liinist on lubamatu. Kogu Nõukogude Liidu vaimuelu oleks nagu mumifitseeritud.

Arvatavasti on sellega seletatav ka riigi suur huvi restaureerimistööde vastu. Vene rikkalik kunstipärimus nõuab pidevat säilitamist. Kohati näib nagu sooviksid N. Liidu praegused juhtid ennast mõtteis samastada Venemaa omaaegsete tsaaridega. Kuid võib-olla oma mineviku kunstiaarete restaureerimisega püütakse meelepärane olla turismile . Igatahes igas linnas, mida me oma reisil külastasime, käisid kibedad restaureerimistööd. Kõlab paradoksina, et Leningrad on alates 1945. aastast kulutanud poole sellest summast, mida ta kuluiab elamute ehitamiseks, vanade kirikute ja kloostrite restaureerimiseks.

Vanad paleed, kus elasid omaaegsed vene aristokraadid, kelkivad üles oma endises hiilguses.

Ja seda riigis, kus usk on taga kiusatud ja aristokraatia maha tapetud! Kui viimane vene tsaar kogu perekonnaga surnuks tulistati ja nende laibad vanasse kaevanduse suudmesse heideti, siis praegu restaureeritakse tema eelkäija Katariina Teise 18. sajandi rokokoo-paleed Pushkinis, mis peagu täielikult Teise maailmasõja päevil hävis. See tõuseb endises säras tuhast nagu imelind fööniks.

Kiievi kultuuripalee on üks N. Liidu märkimisväärseid ehitusi. Kuid kui arhitektidel oleks olnud võimalik külastada Uhendriike, oleks sellest hoonest võinud saada veelgi ilusam ehitus. Võib loota, et nüüd, kus Nõukogude Liidu arhitektidel ehk muutub laiemalt võimalikuks külastada teisi riike, hakkab ka arhitektuur teistele maadele järele jõudma.

Tallinnas nägime moodsaist ehitusist Viru hotelli, mis on ehitatud soom e ehitusfirma poolt ja soome ehitusmaterjaliga.

Kavandanud on selle arhitektid Sepman, Port, Tamm, Asi ja Raudsepp ning see on kauneim kaasaegne ehitus kogu N. Liidus nii kavandi, detailide, materjalide kui töö poolest.

Tallinnas imponeeris ameerika arhitektidele ka 35 000 elanikule kavandatud eeslinna "Väike Õismäe" projekt, mille on kavandanud eesti arhitektid Mart Port ja Malle Meelak.

Artikli autor kinnitab, et ameerika arhitektide arvates on eeslinna projekt tunduvalt parem nõukogude traditsioonilistest uute eeslinnade kavanditest.

AB EESTI MAJA STOCKHOLM

Külastage EESTI MAJA WALLING. 34-I

Meeleavaldus Sergeli turul Kossõgini Rootsi tuleku puhul

Vabade Ida-Euroopa Põgenike koostöökomitee (Fria Östeuropeiska Flyktingars Samarbetskommitté) korraldab N. Liidu ministrite nõukogu esimehe Kossõgini Rootsi tuleku puhul Stockholmis Sergeli turul meeleavalduse esmaspäeval, 2. aprillil algusega kell 17.330. Demonstratsioon toimub koostöös Svenska Frihetsrådetiga (end. n.n. Juunikomitee), millise uus esimees arhitekt Carl Nordling köneleb koos rootsi demokraatlike erakondade esindajatega (moderaadid, folkpartiet, tsentrum), samuti köneleb üks Slaavi Misjoni esindaja.

Kogu aktsiooni mõttoks on: "Kuula Kossõgini Rahu, julgeolek vabaduse ja demokraatia kaudu!"

Meeleavaldusele, mis seekord ei ole ühenduses rongkäiguga, tuuakse ka Balti j.t. ikestatud rahvaste lipud.

Korraldajad loodavad, et ka eesti rahvusgrupp meeleavaldusel arvukalt on esindatud.

Ka teisi vabadusnõude-aktsioone on tulemad Kossõgini Rootsi-külaskäigu puhul, eriti juutide poolt, kes demonstreerivad reas kohtades juutide tagakiusamise vastu N. Liidus. Levitatakse lendlehti, afishe jne.

Mereröövlid Ao Vaksi lastenäidendis Stockholmi Eesti Algkooli peool (EPL-foto TIPPO).

Balti uus ajalugu USA-konverentsil

PALO ALTO, KALIFORNIA — Balti Teadusliku Ühingu (Association for the Advancement of Baltic Studies)eestvõttel ning Stanfordi ja San Jose riikliku ülikooli kaastegevusel toimub 13—15 aprillil uuema balti ajaloo konverents, mille programm ning istungid leiavad aset mõlema ülikooli asukohtades Palo Altos ja San Joses. Kõik huvitatud õpetlased, üliõpilased kui ka huvitatud publik on teretulnud konverentsile, mis töötab kujuneda esmakordseks uuema balti ajaloo arutelu teaduslikul pinnal. Konverentsi teemaks on "Balti riigid Teises maailmasõjas" hõlmates ajastut 1938—1972, seega ulatudes ka pärastsõjaaega ja kaasaega.

Konverents on jaotatud nelja ossa: eelsõjaaegsed valitsused ning poliitika, Balti riigid nõukogude okupatsiooni all 1940—1941, Balti riigid saksa okupatsiooni all 1941—1945 ja Balti riigid sõjaaegses ja pärastsõjaaegses diplomaatias 1941—1972.

Ettekannete arv küünib praegu 34-ni, kusjuures võib arvestada veel umbes kümne lisaettekandega.

Esialgu on kavas vähemalt 13 referaati ajaloo alalt, 3 poliitikateaduste alalt, 5 kirjanduslikku ettekannet ja 6 referaati bibliograafia alalt. Taetav arv ettekanneid tuleb teadlastelt, kes alles hiljuti on alustanud õpinguid balti teadusaladelt ja nüüd valmistuvad ette kõrgematele teaduslikkudele kraadidele balti ajaloo ja poliitikateaduste aladel. Nii on seega ka n.n. noorem teaduslik generatsioon hästi esindatud programmis. Näiteks tulevad esitamisele ettekanded Briti merejõudude plaanidest ning osavõtust sõjategevusest Läänemerel peamiselt Vabadussõja paiku, mille on koostanud kaks endist USA mereväe ohvitseri William Fletcher ja Karl Lautenschlager. Samuti puudutab üks ettekanne dr. Edgar Andersoni poolt Balti riikide kaitsekavu enne Teist maailmasõda.

Stanfordi ja Columbia ülikooli kuulus professor dr. Alexander Dallin esineb ettekandega "Balti riikide olukord Vene-Saksa konfliktis".

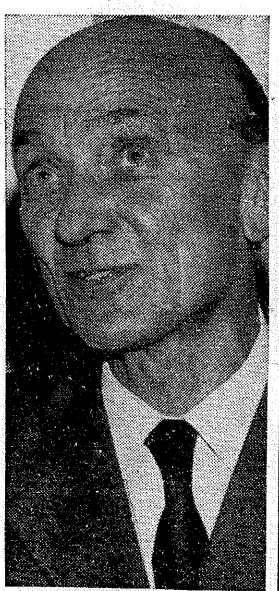
Eestlastest esinevad konverentsil järgmised teadlased:

Dr. Karl Aun, poliitikateaduse professor Waterloo Luteri ülikoolis Kanadas, esitab ettekande: "Balti riikide seisund rahvusvahelise õiguse taustal: mitte-kallaletungi doktriin uuesti vaadelduna".

Dr. Felix Oinas, slaavi osakonna juhataja Indiana ülikoolis, arutab okupatsiooniajastut eesti rahvasuus.

Hilja Kukk, raamatukoguhooldaja Hooveri nimelisest instituudist Stanfordi ülikooli juures esitab referaadi balti kogudest Hooveri raamatukogus.

Edgar Aavik, Buxtonist Austraaliast, esitab ulatusliku loengu Eesti poliitikast Teise maailmasõja paiku, kasna arvatud Eesti-Soome suhted Talvesõja ajal, vaenutegevus Vene ja

Prof. Karl Aun

Saksa vastu ja eesti kaubalaevastiku saatus.

Tõnu Parming Yale ülikoolist esitab referaadi, mis tõlgendab teataval viisil Eesti ülevõtmisest Nõukogude Liidu poolt.

Dr. Toivo Raun võtab konverentsist osa ühe istungi juhatajana.

Heino Taremäe, Eesti Arhiivi USA-s juhataja esineb kahe referaadiga — esimene neist on eesti arhiividest läänes, teine käsitab poliitilist võitlust Lohse ja Litzmanni vahel.

Konverents algab reedel, 13. aprillil, Hooveri instituudi aulas. Kaks näitust balti ainetel on avatud samas. Esimese päeva istungid on balti historiograafia, bibliograafia ja eriaineil.

Laupäeva, 14. aprilli, istungid on Kalifornia riikliku ülikooli kontsertaulas, kus hommikune istung käsitab sündmusi, mis viisid vabad Balti riigid hävituseni.

Korraldajad ennustavad, et tulev konverents toob uut huvi ja vaatenurki Balti riikide saatuse arutellu ning peaks kujunema huvipakkuvaks sündmuseks kõigile eestlastele, lätlastele ja leedulastele.

EESTI KULTUURI KOONDIS
POSTGIRO 57588

Andres Küngi raamat Kooperatiivi sarjas

Eesti Kirjanike Kooperatiivi uues A-seeria poolsarjas on esimeseks raamatuks Arvi Korki romaan "Sulid ja võmmid". Tegevus toimub ühes Kanada suurlinnas (autor on teatavasti ise politseinik Torontos) ja see on täis elavat tegevust, põnevust ja rohkeid huvitavaid tüüpe, kellede hulgas ei puudu eestlanegi.

Teisena on ilmumisel Andres Küngi teos Balti riikide lähemast minevikust ja tänpäevast Vene okupatsiooni all, pealkirjaks "Saatusi ja saavutusi". A. Küng kuulub vöörsi üleskasvanud generatsiooni. Ta on tuntud Rootsi raadiotoimetajana, ajakirjanikuna ja publitsistina oma seniste teoste kaudu. Selles oma esimeses eestikeelses raamatus kirjeldab ta praegust olukorda Baltikumis, eriti Eestis, aga ka Lätis ja Leedus, võttes vaatluse alla kultuurilised, majandusliku, demograafilised ja poliitilised probleemid. Ta tõstab esile inimõiguste rikkumist okupantide poolt, venestamist ja majanduslikku väljakurnamist, seades vastukaaluks ikestatute rahvusliku hoiaku ja vaimse vastupanu.

Veel enne suve jõuab lugejate kätte ka Arvo Mägi romaan "Lippude vahetus", millega ühtlasi lõpeb ta populaarseks saanud seeria Eesti mineviku kohta. Käesolevas teoses peegeldub meie ajaloo viimane sajand alates ärkamisajast, venestusperioodist, kahest maailmasõjast ja Eesti Vabariigist, lõppedes murranguliste sündmustega, mis paiskas meid üle maailma laiali.

Sügishooaeg algas teatavasti Bernard Kangro romaaniga "Puu saarel on alles". See on ta Joonatani-triloogia kolmas ning ühtlasi viimane raamat. Eelmisele romaanile "Öö astmes x", mis käsitles ühe kooliklassi kokkutulekut, järgneb nüüd peategelase jälgimine ühe päeva jooksul ta vanas koolilinnas vööraste poolt okupeeritud maal.

Valev Uibopuu romaan "Keegi ei kuule meid" ilmus 25 aastat tagasi, otse paguluse alguses ja on ammu käibelt kadunud. Teos sai oma asjaliku käsitluse ja laia panoraami tõttu teenitud menu osaliseks ja kadus kiiresti turult, praegune väljaanne on autori poolt redigeeritud trükk. Üks varasemaid ja tõhusamaid selle teema käsitlusi, ta aktuaalsus pole tänapäevalgi kahanenud..

Poolsari lõpeb Pedro Krusteni novellikoguga "Laevasõit Leaga". Raamat koosneb 8 pikemast või lühemast palast, mitmel neist teemaks armastus. Vaatenurk Krusteni novellides on alati olnud erakordne ning huvitav, ta silm tähelepanekute tegemiseks terav, ta humanistlik hoiak kaasakiskuv. Seekordne annus kuulub ta novellitoodangu paremiku hulka.

B-SEERIAS on ilmunud ja ilmumas erakordselt palju teoseid, tervelt neli luuletukogu.

Neist B Kangro "Allikad silla juures" ja K. Ristikivi "Inimese teekond" on juba lugejate lauale jõudnud. Asja ilmus vanameister Artur Adsoni värsiraamat "Rahumäe kannel", mis sisaldab tema osalt iseseisvuse-, osalt paguluseaegset toodangut. Sellele järgneb peatselt Ivar Ivaski luuletuskogu "Oktoober Oklahomas". Kirjanduseteadlane ja rahvusvahelise ajakirja "Books Abroad" toimetajana tuntud luuletaja on selleski puhastverd lüürik, oma huvitava profiiliga.

Hiljuti ilmus Londonis Gert Helbemäe näidend J. Liivi elust, pealkirjaga "Üleliigne inimene" ja jõudis turule K. Ristikivi raamat noortele, illustreeritud ning huvitav "Sellid". Töös on ka Victor Terrase lühimonograafia Aleksis Rannitist.

Suursündmuseks on kujunenud pagulaskirjanduse ajaloo ilmumine, ootadud ja vajaliku käsiraamatu avaldamine. See "Eesti kirjandus paguluses" käsitleb meie kirjandust eksiilis alates a. 1944 kuni 1972, sisaldades ka laialdase bio-ja bibliograafilise osa ja 190 fotot. Autoriteks on A. Mägi, K. Ristikivi ja B. Kangro.

Kirjastusel on siiani ilmunud 275 raamatut alates a. 1951, mil esimesena välja lasti H. Visnapuu "Päike ja jõgi". A-seeria nimekirjas on 124 romaani, 26 novellikogu ja 36 köidet mälestusi. B-seerias on välja antud luuletuskogusid i40, populaarteaduslikke, pilditeoseid jm. kokku 26, monograafiaid 13, laste- ja noorsooraamatuid 11.

Rohkem kui kahe aastakümne jooksul on Eesti Kirjanike Kooperatiiv 44 protsenti algupärase ilukirjanduse üldmahust kirjastanud. Kirjastuse "Teadete" juhtkirjas hoiatab K. Ristikivi eestlaskonda, et me oma loiduse ja tähelepanematuse tõttu oma kirjanduseta ei jääks, "jälle kõrbesse ei satuks". Igasse eesti kodusse eesti raamat! — see parool on praegu olulisem ning tähtsam kui kunagi muidu.

Wiiralti austamine Eestis

Seoses Eduard Wiiralti 75-a sünnipäeva tähistamisega toimus okup. Eestis lääne põgenenud kunstniku täielik rehabiliteerimine postuumselt. Hoonele, kus suur graafik õppis 1913—1918 (praegune Kunstiinstituudi asupaik), paigutati pidulikult mälestusreljeef, mille valmistas kujur A. Mölder.

Tallinnas ja Tartus toimusid näitused ja kokkutulekud Eduard Wiiralti mälestuseks. Kadrioru lossis toimunud näitusele, kus esitatud on tema tähtsamad tööd kogu elu jooksul, oli tulnud ametlik eliit eesotsas avaja kultuuriministeri A. Lausiga. Kunstnikeliidu juhatuse esimehe Ilmar Torniga ja kommunistliku partei keskkomitee osakonnajuhataja Olaf Uttiga. Tallinna kokkutulekule oli antud teadusliku konverentsi iseloom.

IRA LÖFVANDER & CO AB
Surbrunnsgatan 29, 113 48 Stockholm
Tel. 32 21 40

För leverans i SSSR finns följande bilar:

Moskvitch 412 IE	Totalpris kr. 15.559:—
Moskvitch 408 IE	Totalpris kr. 14.307:—
Zhiguli VAZ-2101 (Fiat)	Totalpris kr. 15.559:—
Zhiguli VAZ-2103 ny modell	Totalpris kr. 17.589:—
Zaporozhets ZAZ-966	Totalpris kr. 9.808:—

Leveranstiden beräknas till cirka 6 månader.

NATO dokumendid tulid venelaste käest tagasi

BONN (EPL kirjasaatjalt) 7 Ilmselt Läänesaksa ja NATO vastuluure naeruvääristamiseks, saatis Moskva suursaadik Bonnis Valentin Falin Lääne-Saksa välisministeeriumile ühe oma saatkonnanõuniku kaudu tagasi ja nii, mis sisaldas NATO saladokumente peamiselt manöövriteoperatsioonist Wintex 73. Dokumentide tagasiandmise pidi Bonnis saksa rahvale näitama ühtlasi N. Liidu "suurt ausust ja heanaaberlikkust".

Praegu ei ole veel teada, kas tagasi saadi kõik materjalid või jäi neist osa venelaste kasutada. Samuti ei ole avalikkus veel, kas need materjalid pärinevad Nato peakorterist või mõnelt Lääne-Saksa ametasutusest. Kuid kas nii või teisiti — nende materjalide saatmisega Lääne-Saksa välisministeeriumile näitas Moskva jälle, kui lihtsalt ta võib saada kõik teda huvitavad materjalid.

Ajakirjas "Der Spiegel" (nr. 9 — 1973) **öeldakse selle afääri kohta, et nende materjalide üleandmine Lääne-Saksa välisministeeriumile toimus 9. veebruaril 1973. Millal Falin need paberid sai, kellelt ja kuidas, ei ole veel teada.**

Küll on avalikkusel juba teada, et need saladokumendid esitasid ülevaate manöövreist "Wintex 73" ja et nende lõpul esines seletus, et 9. kuni 13. märtsini toimub Nato kõrgemale militaar-juhtkonnale "Rohelisel laual" aatomsõja väljaõppe. Avalikkuses kardetakse, et ka sella väljaõppe materjalid võisid minna venelastele.

Seda kartust väljendas ka üks Lääne-Saksa liiduminister (ajakiri "Der Spiegel" jätab nime avaldamata). Kui see materjal "Wintex 73" lisana (saladuskraad: "US Top Secret/Cosmic Atomal) tõesti sattus venelaste kätte, siis teab Warssavi pakti juhtkond nüüd täpselt, kuidas läänes kavatsetakse nukleaarrelvi rakendada.

See dokumentide mapp, mis saabus Nõukogude Liidu saatkonnale, oli üks 87-st nummerdatud mapist, mis valmistati manöövrite "Wintex 73"kohta. Ümbrik kandis aadressi: "An die Botschaft der UdSSR." Teises, aadressita ümbrikus, kandis esimene leht Saksa Liiduvabariigi siseministri kirjapead ja punast templit "VS — geheim".

Dokumentide kogu perforeeritud number olevat kellegi poolt välja lõigatud. Vene saatkond jättis mulje, et ta andis materjalid üle avamatult ja kasutamatult. Mis aga puudus, see oli lehti kokkuhoidev klamber, mida omasid kõik 87 eksemplari. See fakt kinnitab, et võidi fotografeerida kõik lehed.

Avalikkuse rahustamiseks seletas Lääne-Saksa kaitseminister, et need dokumendid, mis sattusid vene laste kalle, omavad vähe väärtust. Materjalid "Wintex 73" said ka need Lääne-Saksa liidumaad (osariigid), kus manöövrid toimusid, samuti ka politsei, sest manöövrid haarasid ka sõja korral toimuvad üliõpilaste rahutused, vöörtööliste rakendamise jne.

Materjalide saatmisega välisministeeriumile rõhutavad venelased, et paremalt poolt taheti häirida Lääne-Saksa idapoliitikat ja takistada nii ka Breschnevi külaskäiku (mal lõpul või juuni algul) Lääne-Saksamaale. (EPL/L)

N. Liidu suursaatkond Roladseckis Bonnis

Toimetaja lahkus

SYDNEY (EPL) — Austraalia eestlaste häälekandja "Meie kodu" tegevtoimetaja Ell Valdmäe lahkus 9. märtsil omal soovil lehe toimetamiselt.

Kuna koheselt ei leitud temale asendajat, viis ajalehe numbri toimetamise lõpule Tiiu Kroll, ajalehe vastutav väljaandja ja Sydney Eesti Seltsi noor ja agar esimees.

Proua Rogers võttis vastu

WASHINGTON (EPL) — Välisminister William Rogersi abikaasa korraldas välisministeeriumis vastuvõtu USA-s akrediteeritud diplomaatide abikaasadele.

Kutsutute hulgas oli kohal ka Eesti Vabariigi esindaja Ernst Jaaksoni abikaasa C. Jaakson.

Samal ajal toimus Washingtonis järjekordne Balti riikide esindajate nõupidamine, millest võttis osa E.V. esindaja Ernst Jaakson.

ETI valmistab ette kaht bibliograafiat

Eesti Teaduslik Instituut (ETI) pidas 20. skp. oma korralist aastapeakoosolekut Eesti Komitee ruumides Wallingatan 32. Möödunud tegevusaasta majanduslik aruanne kinnitati ülejäägiga ca. 1350:- krooni suuruses, mis otsustati kanda teaduslike bibliograafiate kirjastamisfondi. Ootamatult suur nõudmine oli olnud seni ilmunud kolme, etnoloogide, ajaloolaste ja kirjandusteadlaste bibliograafiate järgi.

ETI esimees prof. Gustav Ränk

Selgus, et bibliograafia nr. 1, etnoloogide oma, oli jäägitult läbi müüdud, mistõttu on kavasse võetud uue täiendatud kõite väljaandmine. Pikemat aega ette valmistatud pedagoogilis-psühholoogilise (toim. dots. Künnapas) ja õigus- ning ühiskonnateadlaste (toim. riigikoht. P. Poom) bibliograafiad on jõudmas lõpujärku, kuid nende trükkimine on seni olnud takistatud vajalike toetussummade viibimisega eesti akadeemilisilt organisatsioonidelt ning esijoones rootsi toetusfondidelt.

Ühte neist loodetakse siiski avaldada juba käesoleva aasta sügisel. Nende bibliograafiate vastu on suur huvi ka ikestatud kodumaal, kuna paarilt teaduslikult instituudilt ja keskraamatukogult on tulnud tungivaid palveid nende saamiseks vahetuse korras.

Kahjuks on selgunud, et ilmselt arusaamatuse tõttu Nõuk. võimude poolt osa seni raamatukogudele kui ka eraisikuile saadetud bibliograafiatest on piiril konfiskeeritud kui "keelatud kirjandus". Taoliste tähitud saadetisete mittekohalejõudmise eest aga Rootsi postiamet ei vastuta ega hüvita neid, kuna kadumaminekud olevat "seaduslikud".

Samal koosolekul tuli uuesti valimisele Instituudi juhatus järgnevaks kolmeks aastaks. Instituudi juhatajaks valiti tagasi prof. Gustav Ränk, kuna juhataja asetäitja, ühtlasi majandusjuhataja riigikoht. P. Poomi loobumise tõttu valiti uueks asejuhatajaks senine revisjonikomisjoni liige dr. iur. Ilmar Arens.

Teiseks asejuhatajaks jäi edasi dots. T. Künnapas ning sekretäriks fil. lic. H. Hagar. Uue tegevusaasta eelarve kinnitati tasakaalus 4.800:- kr., kusjuures 3.500:- kr. on ette nähtud (vähemalt) ühe teadusliku bibliograafia trükkimiseks.

Ettekannte korraldamise alal otsustati koostööd arendada Eesti Teadusliku Seltsiga Rootsis.

Selektiivne neutraliteet

GÖTEBORG (EPL) — Handelstidningen avaldas 23. märtsil Uddevallas eluneva Nils Uthorni kirja, mis kannab pealkirja "Selektiv neutralitet". Selles on üteldud:

Riigipäev otsustas 1968 toetada majanduslikult vastupanuliikumist Lõuna-Aafrikas. Toetuse suuruseks on, alates 1974, 30 miljonit krooni aastas. Suurepärane!

Ainult üks hämmastus! Dagens Nyheter kommenteeris (3.3. 1973) abi suurendamist 30 milj. kroonini sel viisil, et see summa "tugevdab usku Rootsi erapooletusse". Kummaline mõtteviis! Meie neutraalsus võiks muutuda kaugelt usaldatavamaks, kui Rootsi abi ulatuks ka nendele vabadusliikumistele, mis opereerivad Sovjeti poolt okupeeritud aladel. Seni ei ole need pennigi saanud.

Nils Uthorn küsib:

■ Kas arvestatakse ainuüksi selle terroriga, mida kasutatakse värviliste vastu?

kas valge rahva koloniseerimine on midagi ebatavalist?

■ Kas näiteks baltlased asuvad liiga lähedal Rootsile, et me sel põhjusel ei tunne huvi nende vastu?

■ Kas tapmine vene kuulidega on mõnusam kui portugali kuulidega? (Selles seoses meenutab Nils Uthorm vägivalda üliõpilaste vastu Vilnos 1972).

Nils Uthorn lisab, et ta annab oma hääle septembris "sellele rahvaesindajale, mehele või naisele, ükskõik millisesse parteisse ta kuulub, kes teeb ettepaneku Rootsi toetuse andmiseks balti rahvaste vabastamiseks. Aga sellist riigipäevaliiget vist ei leidu".

Nils Uthorn ei esine selle kirjasõnaga esimest korda balti rahvaste vabaduse kaitseks. Ta on varem avaldanud pikemaid artikleid Handelstidningenis, Sydsvenska Dagbladetis j.t.

Lühiteated Ameerikast

● **Föderaalne reservpank USA rahaasutiste keskus, avaldas aruande, mis näitab USA toodangu indeksi tõusu kuus aasta esimestel kuudel, võrreldes möödunud aasta sama ajaga, tõendades USA majanduse ekspansiooni suurt tõusu.**

● **Nixon teatas, et kui metallide hinnad veel tõusevad, laseb valitses hinnatõusu pidurdamiseks riigi strateegilistest tagavaradest müügile suure hulga mitmesuguseid metalle, nende hulgas ka väärismetalle, mida vajab tööstus.**

BALDER JAANI veste:

JUSTNAGU ÕHTUPALVE

Ma olin hiljuti ühes perekonnas, kus läks elavaks jutuajamiseks ja sellest siis tuligi, et jäin sinna kauaks. Aga ma ei kahetse seda, sest mu ebaviisakal kauakssjäämisel oli ka oma hea külg, võiks ütelda, et see oli mulle koguni õnneks. Sain olla tunnistaja ühe väga meeldiva sündmuse juures. Ma kohe räägin, mis elamuse ma sealt sain ja kaasa tõin ja nüüd teiega jagada tahan.

Nende tütar istus kogu aja oma toas, tema meie hulgas ei viibinud. Tal ei olnud selleks aega ta oli kibedasti ametis õppimisega. Lõpetab kevadel ülikooli, paar kuud veel ja siis ongi see läbi. Aga need paar viimast kuud tuleb kõvasti pingutada, see on meile kõigile muidugi selge. Saab veelgi selgemaks, kui ma tütarlapse iseloomustuseks ütlen, et ta on alati tahtnud olla esimeste hulgas ja on ka seda kogu kooliaja olnud. Pole ime, kui ta nüüd kõvasti tööd teeb, et lõpetada edukalt kiitusega.

Nojah, aeg oli hiline ja mina ei märganud ära minna. Tütar tuli viimaks oma toast välja, kutsus ema, et kas see ei saaks natukeseks ajaks tema juurde tulla. Ema vastas:

"Tule loe siin".

Tütar läks tuppa tagasi, pani enda järel ukse kinni. Talle vist ei meeldinud ema ettepanek, mõtles ta ma, kuigi mul ei olnud ainu, milles asi seisab.

Ema siis seletas mulle, et tegemist on ühe kombe täitmisega, mis olevat ta tütrele lapsest saadik sisse jäänud. Mitte paha komme. Vastupidi. Ema on midagi head ta hinge istutanud. Laps oli veel väike, lugeda ei osanud, tahtis aga kangesti teada, mida ilusate pildidega raamatud sisaldavad. Lugegu ema talle ette. Ema siis tegigi seda. Lasteraamatud olid inglise keeles, aga ema jutustas eesti keeles, kirjeldas vabas tõlkes, mida muinasjutus või muinasjutus tehakse ja mis põnevaid asju seal sünnib.

Siit oli see asi siis alguse saanud. Kahekesi teineteise kõrval sohval, väike tihedalt suure vastas, ta soojuses, süda aga tuksub kaasa sellele, mis toimub raamatus. Hiljem, kui tütar õppis ise lugema, muutusid osad: emast sai kuulaja tütrest lugeja. Muutunud osade juures oli mõnigi asi teisti. Kui laps oli vahel kuulates pannud pea ema sülle, siis ema seda nüüd ei teinud, ei pannud pead lugeja sülle. Lugeja ise aga istus endiselt tihedalt ema külje all, ta soojuses. Niiviisi näis talle meeldivat. Ja ta teadis, et emale meeldib see, kui talle loetakse.

Varem oli ema ikka meelde tuletanud, et kas tuled nüüd ja loed mulle, aga hiljem nilsugust meeldetuletust enam vaja ei olnud. Tuli ise.

Kui kooliskäimine ja kodus õppimine hakkas palju aega nõudma, siis kujunes nii välja, et enne magamaminekut tuldi ja loeti. Nii see on tänaseni. Ütlesin, et ta lõpetab kevadel ülikooli, see on õige, kuid lapsepõlve komme peetakse endiselt au sees.

Nagu isklik ei saa magama heita palvetamata, nii ei saavat tütar muidu voodisse minna, kui ei ole ema kõrval lambivalgel istudes lugenud — eesti keelt.

Seda kuuldes mõtlesin kohe lahkuda, sest ma ei tahtnud, et minu süü pärast jääb see täna ära. See ilus talitus. Ta on vist väsinud, kogu päeva tuupinud, silme ees virvendab suurest lugemisest inglise keel, ja ja pea on ka inglise keelt täis, sest mõtelda tuleb ju selles keeles. Tahaks oma päeva lõpetada ema kõrval emakeele lugemisega, aga vööras inimene ei märka ära minna, segab.

Tõusin kähku, et minema kahata, aga just siis avanes toa uks ja ta tuli välja, raamat käes. Noor neiu, täiskasvanud noor naine. Istus ema kõrvale ja hakkas lugema. Ma tundsin selle üle headmeelt, et ta oli saanud jagu oma tagasihoidlikkusest või argusest ja oli tulnud lugema sellest hoolimata, et vööras inimene vaatab ja kuulab pealt.

Kuidas ta luges? Mitte mehaaniliselt nagu seda teeb mõni palvetaja, et vuristan maha ja asi on korras. Ei, ta oli suure huviga asja juures. Lugemise ajal tekkis tal mõningaid küsimusi, millega ta julgelt välja tuli, kartmata end näidata võihkuna või rumalana. Päris, et kuidas seda mõista ja kuidas selle asjaga õieti on. Ema seletas, et Eestis oli nii oli hoopis teisiti kui siin. Tütar kuulas tähcleapnelikult ja noogutas. Ja luges edasi. Siis sattus ühele sõnale, mis pani toppama. Selle mõiste oli talle tume, aga ta ei libisenud üle, vaid küsis emalt. Ei kartnud võõrale näidata, et on eestikeelseid sõnu, mida ta hästi ei tunne. Ema seletas. Ütles ka ingliskeelse vaste, et asi oleks täiesti selge.

Kuulates seda kõike pealt ma istusin vaikselt nagu krikus. Tundsin, et olen saanud suure elamuse.

Lugenud oma lugemise ära, suudles see vööral maal sündinud noor eesti naine ema, soovides meile head ööd ja läks oma tuppa.

Mõtlesin, et ta on nüüd juba täiskasvanu, pärast kooli lõpetamist võib kergesti nii juhtuda, et ta abiellub. Saab lapse. Kuidas siis selle lugemisega jääb? Ma mõtlen, et emale ta siis enam ei loe. Loeb oma lapsele. Eesti keeles.

†

Armast sugulast ja head sõpra

Johannes Aavikut

mälestavad sügavas leinas

Tädipoeg
OSKAR SEPP
perekonnaga Torontos

Tädituetred
MARIE ja MARTA SEPP
Eestis

Ristipoeg
REINO SEPP
perekonnaga Stockholmis

†

Õpetajat ja head sõpra

Johannes Aavik'ut

mälestavad

LEINI ja AUGUST MÄLK

†

Head sõpra

Johannes Aavik'ut

mälestavad

ARNOLD RÜTLI
AIDA MONTEIRO

†

Meie armas ema, vanaema ja õde

Leen Ader

Sünd. 28. 3. 1887 Saare-Võhmal

on vaikselt magama läinud.

Göteborgis 27. märtsil 1973

Leinavad

HEIMAR ja CARMEN
BERNHARD ja MEERI
SALME ja LEENA
VENNAD perekondadega

RAAMATURIIUL

"TRIINU" KEVADNUMBER

Äsjailmunud "Triinu" kevadnumber (nr. 80-1973) on osaliselt pühendatud Marie Underi 90 aasta sünnipäevale. Kaanel leidub pilt poetessist tema noores eas, mille maalinud Ants Laikmaa (Laipman). Hannes Oja on pühendanud Marie Underi loomingule pikema artikli pealkirja all "Üheksa viljakat aastakümmet".

On toodud ka näide Marie Underi käekirjast klisheeritud lõuletuse avaldamisega, mille pealkirjaks "Aruand". tekstiosa algab V. Poska-Grünthali toimetajaveeruga. Paul Kulasalult on artikkel — "Mälestusi ülestõusmise pühadest Eestis". Ignas Tõrmaküla följeto npealkirjaga "Kiri kevadesse" haarab meie ühiskonna aktuaalseid küsimusi.

Edasi leidub nimimärkide N. K. all artikkel dr. Taavo Virkhausist pealkirjaga "Eestlasest muusikaprofessor Ühendriiges". Karl Arro vestleb oma reisist artiklis — "Mehhiko hõbedalinna võlus". V. Poska-Grünthali sulest on "Ringvaade 1972", milles kõneldakse ka "Triinu" juubelikokkutulekust Põhja-Ameerika pinnal.

L. Parma kirjutab emadepäevast. Ajakirjas leidub ka artikkel Marie Koppermani raamatust — "Minu 12 aastat Siberis", millest lugejad esmakordselt kuulevad, kuidas Maria Koppermani tütar sattus Siberisse.

Mall Jürma kirjutab kahest juubelist — Karl Ristikivi 60 aasta sünnipäeva veetmisest New Yorgis ja sealse Naisklubi esinaise Juta Kuurmani sünnipäeva veetmisest New Yorgis ja sealse Naisklubi esinaise Juta Kuurmani sünnipäeva veetmisest ja tema muusika- ning kultuuritegevuse 25 aasta juubelist. Aire Salmre, kes elba USA-s, jutustab oma Euroopa-reisist pealkirja all — "Vana maailma võlud ja muljed".

Kirjanik ja ajakirjanik Agnes Vesilo, kes oma pagulasaega veedab Austraalias, jutustab oma kirjutuses Austraalia eesti ühiskonnas tuntud Hilja Männikust ja tema tööst. Aita Kangur on pühendanud Ameerika Ühendriikides elava eesti muusikategelase Marta Kaasiku 80-nda sünnipäevaks artikli pealkirja all — "Eesti muusika viljelejaid võõrsil".

15-aastane Marike Raudsepp, kes asub Rootsis, jutustab oma sõpradest: koerlest ,hobustest ja teistest loomadest. Tema kirjutuse pealkirjaks on "Tahan saada loomaarstiks".

Kodumaalt saabunud teateil on 17. nov. 1972 Tõrvas surnud Mari Kull, endine Valga tütarlaste gümnaasiumi ajalooõpetaja, hiljem töötanud omal alal Tõrvas ja Jõhvis. Tema mälestuseks on pühendanud järelehüüde Liis Juske.

Käsitööosa on nagu tavaliselt väga mitmekesine. Selle kõrval leidub ka artikleid kodumajandusest. Loetlen selle osakonna kirjutuste autorid: K. Käblik, Ilse Urm, Helja Piirsalu, Juta Kurman, Riina Saaga, Jeannette, J. Lhoste, Hilja Treumut. Ajakiri sisaldab palju fotoillustratsioone, kaasandeks mustrileht.

Toimetus ja abitalitus Rootsis: Öc/o V. Poska-Grünthal, Torsvikssvängen 39, Lidingö. "Triinu" üksiknumbri hind Rootsis kr. 4.35.

†

Armast

Ott Kirotar'i

mälestavad

JÜRI PÄRI
abikaasaga
VOLDEMAR PIELBUSCH
abikaasaga

†

Voldemar Randviir'i

mälestavad

AB ADOPLAST
ja
TÖÖKAASLASED

†

Armast perekonnasõpra

Johannes Aavik'ut

mälestab kurbuses

MARTIN ERS
perekonnaga

†

Kallist tädi

Leen Ader'it

mälestavad sügavas kurbuses

ELSA ABIKAASAGA
SALME PEREKONNAGA
LUISE PEREKONNAGA
ENDLA PEREKONNAGA
ASTA PEREKONNAGA
ARMILDA PEREKONNAGA

Puhka rahus vööras mullas!

Kohalik elu

BORÅS

Teatrietendus

Stockholmi Eesti Teatri külalisetendus Ilmar Talve näidendiga "Juhansoni reisid Soomes" toimub pühapäeval, 1. aprillil kell 15 Engelbrektskolas. Dramatiseering ja lavastus Lensi Rõmmer, lavakujundus Ao Vaks. Kaastegevad kakskeist meesnäitlejat. Kõik kaasmaalased teretulnud.

GÖTEBORG

Juhansoni reisid

Stockholmi Eesti Teatri esietendus Ilmar Talve Soome järelsöjaainelise näidendiga "Juhansoni reisid Soomes" toimub Göteborgis laupäeval, 31. märtsil kl. 19 Munkebäcki koolis. Dramatiseering ja lavastus Lensi Rõmmer, lavakujundus Ao Vaks. Kaastegevad enamus teatri meesnäitlejalst. Teater loodab kaasmaalasle rohket osavõttu.

● **Graafik Agaate Veeber on esindatud ühe tööga USA graafikute aastanäitusel New Yorgis.**

KIRIKLIKKE teateid

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Peapiiskoplik kog., peajumalat. Jakobis 1/4 kl. 14, öp. Kool, orelil H. Kiisk, armulaud, laulur.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai Peakirik, 1/4 kl. 11 rootsik. liturgia, Suure Paastu IV pp, Vaga Johannes redelikirjutaja, ülempr. Nael.

SOOME ORTODOKSKIRIK

AVESTA: 1/4 õhtupalvus kl. 16 O. Tervo kodus, Torsg. 1, öppering, ülempr. Juhkam.

HOFORS: 31/3 õhtuteen. kl. 17 kog. majas, V. Villag. ja 1/4 liturgia kl. 11 samas, ülempr. Juhkam.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Ansgarii, Kungsholmsg. 23, jumalat. 1/4 kl. 16, kohal. vennad.

STOCKHOLM: Eesti Nelipühi Kirik, Brålvallag. 11, 1/4 kl. 10 pühapäevakool, kl. 11 jumalat, H. Laur tagasi jõudes reisilt Pühal Maal. Soolo-, noorte- ja koorilaule, Kristuse surma mälest. 2/4 kl. 19 gitarrigrupp. 3/4 kl. 19 palve- ja piiblit. Eelteade: Ülest.-pühade konverents 21—23 apr.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37, 1/4 kl. 15 jumalat, A. Vaim, O. Loogna.

ALINGSÅS: KFUM ruumes, Östra Kyrkog. 8 B jumalat. 8/4 kl. 11.

GÖTEBORG: Blå Bandeti saalis, Erik Dahlbergsg. 10 jumalat. 1/4 kl. 11, V. Kubja.

GÖTEBORG: Smyrna Eesti Kogudus, parg. 1, 31/3 kl. 18.30 piibli- ja palvet., 1/4 kl. 15 jumalt. Ja pühapäevakool.

HALMSTAD: Bapt.-Kirik, Karl XI Väg 49, jumalat, 31/3 kl. 16, V. Kubja.

JONSERED: Eesti-Rootsi jumalat. Misjoni kirikus 1/4 kl. 11, B. Gustafsson, Milder, koor, muusikal. ettek.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26, jumalat. 1/4 kl. 13, E. Medri jt. Betania, Brådg. 54, plavet. 31/3 kl. 17, helilindilt Raid.

● **Kaug-Idasse sõitis ametiülesannetes mag. ins. Oskar Uusimaa USA-st. Ta reis läks üle Tokio Formoosale, sealt Hongkongi, Guamile ja Havai.**

● **Stockholmis sündis Aim e(n-na Ütt) ja Ants Saarele tütar.**

Kontaktid tsentrumiga

EDU (Eesti Demokraatlik Unioon) delegatsioon koosseisus esimehe aset. Enno Penno, abiesim. William Muld ja välissekr. Aleks. Kompus külastasid Rootsi Centerparteid ja informeerisid neid EDU edaspidistest kavatsustest.

Hollandi...

Algus lk. 1

A jaleht on küsinud, kes eesti rahvas on alla surutud? Pr. Belinfante vastab:

— Meie rahvas elab trellideta vanglas, sealt ei pääse kusagile. Isegi oma kodumaal on nendele nii palju keelatud alasid, kuhu ei tohi minna.

Venelased püüavad nii palju kui vähegi võimalik end eestlaste hulka segada. Vene sõjavägi on Eestis ja eesti noored on sunnitud kolm aastat teenima punaarmees. See ei ole nendele aga võimaldatud omal maal — neid saadetakse Hiina piiri lähedale või mujale Siberisse. Mõned neist ei tule enam kunagi Eestisse tagasi. Hollandis osutatakse nendele probleemidele vähe tähelepanu. Jääb mulje, et inimesed ei julge enam nendest probleemidest kõnelda, kuna see riivab ühte suurriiki. Kui sa räägid Angoolast, siis ei tarvitse keegi karta, et Portugal tuleks ründama...."

Vilma Belinfante intervjuu tekitas vastukaja samas lches lugejakirjade veerul, kus W. v.d. Veer Leuvenheimist tuletab meelde, et hollandi protesteerivad demonstrandid oskavad vaid ühes suunas marssida, unustades Ameerikat, Kreekat, Portugali, Lõuna-Aafrikat jne. rünnates ära ikestatud idas:

— Kui need usinad demonstrandid laseksid end ükski kord juhtida objektiivset poliivset poliitikast, siis võiksid nad "tuliseks minna" ja protesteerida ka selle ülekohtu vastu, mis on tehtud eestlastele, lätlastele ja leedulastele, teistest Ida—Euroopa riikidest rääkimata.

● **Kanada-eestlaste poolt moodustatud börsiaktsiate majandusfond Esto Mutual Fund Ltd. valis uuteks direktoriteks H. Lateri ja E. Hoppi. Varem on valitud direktoriteks A. Niitenberg, Olav Träss, Kajus Meipoom ja Ul. Martens.**

Londoni-sümpoosion

Algus lk. 1

rakendamist ning ideede vaba liiklust mõlemis suunas. Nende põhimõtete eest tuleb seista ja võidelda.

Loengu Nõukogude Liidu struktuurist riigiõigusliikus valguses pidas Kanada Külaline — Ottawa Ülilkooli professor Bogdan Bociurkiw. Põhjalikult ja huvitavalt ettekantud loengus käsitles prof. B. Bociurkiw sovjettide põhiseadust, seadusi ja nende juriidilist käsitlust ning rakendust partei domineerivas kontrastis, kus midagi praktiiliselt maksvusele ei pääse, sest partei sõna on viimane, "ainuõige" ja imperatiivne. Bolshevism lõi uue-kujulise laiutamise, venestamise laine, koos terrori ja salapolitsei tegevuse tungimisega iga inimese eraellu.

Kuid sovjetid on ja jäävad kaugele olukorra stabiliseerimisest, sest sisemiselt mõllab seal rahutu meri, rahvaste ja üksikinimeste vastupanu — tungiga vabadusele. See on mõtteline kokkuvõte, mis annab inimkonnale lootusi, eriti ikestatule.

Järgmisena kõneles "Radio Liberty" esindaja, venelane, toimetaja Vladimirov, kes oli pääsenud Nõukogude Liidust ja oli vangina õppinud tundma Nõukogude orjalaagrite olukorda. Ta märkis, et venclased alahindavad allaheidetud rahvaste rahvuslikku jõudu. Leonid Vladimirov teadis ka oma kogemustest mainida vene intelligentsi praegust hoiakut Sovjet Impeeriumis ja ütles, et nad häbenevat rezhiimi käitumist ja venestamise rakendamist teiste rahvste suhtes. Kuna Venemaa on üks suur terviklik orjalaager, siis tuleb ka venelasi lugeda, kui rahvust üldiselt, kuuluvaks ikestatud rahvaste perre.

Sümpoosion lõpetati inglise poliitikategelase Mr. Auberon Herbert'i sõnavõtuga, kes tänas õhtu korraldajaid ja osavõtjaid. Ta võrdles antud sümpoosioni tähtsust maailma suurlehtede sündmuste kirjelduste ja juhtkirjadega. Kõneleja südametunnistuse nimel Lääne Maailmas tehtud vigu ja kinnitas usku pöördelistesse sündmustesse rahvusvahelise poliitika taustal ja eriti õigluse jõudude tõususse Nõukogude Liidus, kus tugevamaks jõuks on paljud rahvad koos rezhiimist ärapööröduva intelligentsiga. Elu seaduste vastasena ei ole kommunism võimeline käima oma doktrinaarset rada, eriti kus Kremel on asunud mustaturu võtete praktiseerimisele (VP)

Ilmusid:

Artur Adson
RAHUMÄE KANNEL
Luuletuskogu
Hind kr. 17.80
Helga Nõu
PAHA POISS
romaan
Hind: köites kr. 20:—
brosh. kr. 22:—
Eesti Kirjanike Kooperatiiv
Fack 1, 220 03 Lund
Postg. 43 37 71-3

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Rootsi televisioooniprogramm

TV Lördag

9.00 [illegible] färg. 1. Jak i Ryssland.

9.10 **Min vän Sören.** Färg. I ett norskt reportage berättar professor Francis Bull personliga minnen om den norske målaren Henrik Sörensen.

9.50 **Allehanda.** Färg. Bruno Bozzettos senaste och prisbelönta kortfilm handlar om krig... bergsbestigning... reklam... television och mycket annat som styr vårt dagliga liv.
Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:

10.00 **Kauneus ja tuho.** Kuvia Kimmo Kaivannon maailmasta.

Skönhet och undergång. Färg. Bilder ur konstnären Kimmo Kaivantos värld. Textat på svenska.

10.35 **Tapani Kansa int:ssä. Musiikillisia kuvia rannikkojääkäreistä. Toimittanut Antti Wälikangas.**

Tapani Kansa gör lumpen. Tapani Kansa sjunger och berättar om livet i det militära. Textat på svenska.

11.00 **En francais.** Färg.

11.15—11.45 **Filma själv** Färg. 3. Inspelning.

15.15 **Privatsekreteraren** med Julia Foster. Färg. 2. Andra jobbet — hos en journalist.

16.10—16.30 **Den gyllene flöjten.** Färg. Den italienske flöjtisten Severino Gazzelloni spelar och samtalar med Karl-Erik Welin.

17.00—17.45 **Regionalt: Besluisfattarna och folket.** Hur kommer Svensson till jobbet? (Mellansvenska regionen)

17.50 **Helgmålsringning.** Färg. Från Överluleå kyrka i Boden.

17.55 Meddelanden.

18.00 TV-nytt, väder.

18.05 **Aktuellt** i veckan. Färg. Textat.

18.30 **Fransmännens Frankrike: Ost och Vin** !Färg.

19.00 **Fablernas värld.** Färg. Myrans hus rasar ihop.

19.05 **Teskedsgumman och kärleken.** Färg.

19.30 **I sibiriska gränstrakter.** Färg. Ryskt program från ishavskusten.

19.55 **Vatten för mitt liv.** Färg. Friskt vatten är en förutsättning för fiskars liv.

20.00 **Den gyllene pilen.** Färg. Nordisk tävlingslek från Göteborg. Programledare: Jan Gabrielsson.

21.00 **Aktuellt** med TV-nytt, sport och väder.

21.30 **Melodifestivalen 1973.** Färg. Inför Melodie Grand Prix i Luxemburg presenteras de tävlande melodierna. Värd: Alicia Lundberg.

22.00 **Platsen för brottet.** Färg. I rollerna: Hugo-Heinz Panczak, Herbert Sasse, Christian Böttcher, Elke Wolffberg, Paul Esser m fl.

22.55—23.00 **TV-nytt, väder.**

TELEVISION 2

15.00 **Grand Naticoal.** Färg. Direktsändning från den klassiska hinderlöpningen på Aintree — banan utanför Liverpool. Björn Zachrisson.

15.35 **Mötet.** Färg. Signe Ingebrittsen, lågiönare, möter Caroline Gyllenkrok, friherrinna.

16.15 **Krig och fred.** Färg. 10. Vanvett. Repris.

17.00 **Felix.** 3. Felix och Trollkarlens väska. Textat.

17.25 TV-nytt, väder.

17.30 **Natten är skön.** Färg. Tecknad fi...

17.... **...amlan.** Färg.

18.... **...kattkammaren.** Färg.

18.... **...fuset Krupp.** Färg. Del 4.

19.... **...apport** med TV-nytt, väder o... ort.

20.... **...P. Möller, fastighetsskötare.** F... Underhållning för hela familj... av Frank Andersson, Jacques W... och Åke Wihlny. Regi: Håk... rsgård. Andra händelsen: D... lödaren.
I rollerna: Nisse Ahlrot med hunden Kalle, Jan Malmsjö, Gunwor P... n m fl.

20.30 **Veckan som gick...** eller 7 dagar på 30 minuter. Färg. Programledare: Gary Engman.

21.00 **Svensk 30-talsfilm: Gläd dig i din ungdom.** Den första i TV 2:s serie svenska 30-talsfilmer är från 1939. Regi: Per Lindberg.
I rollerna: Peter Höglund, Birgit Tengroth, Carl Ström, Hilda Borgström.

22.30—22.35 **TV-nytt, väder.**

TV Söndag

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:

10.00 **Uutisviikko.**

Nyhetsveckan.

10.20 **Horisontti.** Suomi seis! Elina Salo ja Lars Svedberg kuvailevat vuoden 2000 Suomea, jossa traktorit on vaihdettu hevosiin.

Horisont — Finland, halt! Elina Salo och Lars Svedberg skildrar Finland år 2000, då man bytt ut traktorerna mot hästar. Textat på svenska.

11.00—11.15 **Ajankohtainen muotokuva.** Teatteripäällikkö Ralf Långbacka.

Aktuellt porträtt. Teaterchef Ralf Långbacka. Textat på svenska.

12.50 **Så trodde man förr.** Färg. 3. De vises sten.

13.00 **Panorama.** Färg. Samexistens utan fred? Reportage från det israelisk-arabiska konfliktområdet av Henry Christensson och Ilgars Linde.

13.30 **Vetenskap och forskning.** Färg. Kring gamla, sköna flygplan på Malmslätt. Bengt Feldreich.

14.00—16.30 **ca Ishockey-VM: Polen—Sverige.** Färg. Direktsändning från Dynamostadion, Moskva. Lars-Gunnar Björklund.

16.30 **Start 4.** Färg. Engelsk fortsättningskurs för vuxna.

16.55 **Zeus av Messina.** Färg. Vi följer dom åtta fiskarna ombord på harpunfiskebåten Zeus under en arbetsdag i Messinasundet.

17.00 **Hemma med Ria** .Färg. TV-magasin med Ria Wägner.

17.55 **Meddelanden.**

18.00 **TV-nytt, väder.**

18.05 **Linköpings domkyrka — katedral på slätten.** Färg. Om Linköpings domkyrka från 1100-talet fram till i dag.

18.45 **Melodifestivalen 1973.** Färg. Inför Melodie Grand Prix i Luxemburg nästa lördag. Presentationen av finalmelodierna fortsätter. Värd: Alicia Lundberg.

19.00 **Vad angår oss finska radions affärer?** Moments utsända Carl Slättne och Hans O. Sjöström tillför den svenska radio- och TV-debatten nytt stoff från borderlandet i öster. Den tidigare suspenderade radiochefen Eino Repo intervjuas .

19.30 **Fixt som snus.** Färg. Eva Bysing och Bert-Åke Varg.

20.10 **Kvartetten som sprängdes.** Färg. 1: Spekulationer. Första delen av Hans Alfredsons TV-bearbetning av Birger Sjöbergs roman.
I rollerna: Peter Harrysson, Hans Klinga, Sissel M. Barth, Nils Asblom, Hans Alfredson, Gösta Ekman, Eva-Lena Zetterlund, Olle Pahlin, Jan Henriques, Daniel Alfredson ,Göran Carlfors, Björn Edholm, Lena Nyman, Keve Hjelm, Angelica Lundqvist, Peter Schildt, Agneta Prytz, Marrit Ohlsson, Jan-Olof Strandberg, Ernst-Hugo Järegård, Mårten Larsson.

21.00 **Aktuellt** med TV-nytt, väder.

21.30 **ca Sportspegeln.**

22.00 **Melodifestivalen 1973.** Färg. Inför Melodie Grand Prix i Luxemburg nästa lördag. Presentationen av finalmelodierna fortsätter och avslutas. Värd: Alicia Lundberg.

22.10—22.15 **TV-nytt, väder.**

TELEVISION 2

9.50 **Jordbruk -73.** 9. Från smågris till slaktsvin.

9.30—9.40 **Bitte 2.** Färg.

10.00 **Våra massmedier.** Bild och verklighet. Textat.

10.30—10.50 **Förskoleprogram: Om — att vänta ett syskon.**

15.10 **Pappa Goriot.** Färg. Pjäs efter en roman av Balzac.
Medv: Charles Vanel, Bruno Garain ,Roger Jacquet, Monique Nevers, Elia Clermont, Francois-Louis Tilly, Renée Gardes, Paul Rieger, Annie Savarin.

17.00 **Mocambique är vårt land.** Färg. Lennart Malmer och Ingela Romare om hur människor i Mocambique arbetar för att få sin frihet.

17.25 **TV-nytt, väder.**

17.30 **Klunsen.** Färg.

17.35 **Jonsson & Söner.** Färg. Del 2. Planket. Dockfilm av Gisela Frisén och Per Ekholm.

17.45 **Marco Polos äventyr.** Färg. Tecknad italiensk serie. Del 2.

18.00 **De rödas uppror.** Färg. Serie efter Harry Kullmans bok. Del 2. Överfall.
Medv: Hans Jungmark, Mats Nordström, Christer Strandberg, Roland Borén, Berit Augustsson m fl.

18.30 **Vi i femman.** Färg. Frågetävling för femteklassister. Programledare: Berndt Friberg.

19.15 **Den gamla jazzbion. Leif** "Smoke Rings' Anderson presenterar jazzförspel vi minns från 30- och 40-talen.

19.30 **Rapport** med TV-nytt, väder och sport.

20.10 **Våra favoriter.** Färg. Träff på Herrgårn med Gnesta-Kalle m fl.

21.00 **Kapplöpning med kaos.** Färg. Varje år skördar trafiken alltfler dödsoffer. Avgaser från miljoner bilar, ljudbangar från överljudsplan, ofantliga trafikplatser och motorvägar blir ett allt påtagligare miljöproblem i växande storstadsområden. Samtidigt försvinner den kollektiva trafiken från glesbygdsområdena.
Detta västtyska reportage söker blicka in i framtiden för att hitta lösningar på våra kommunikationsproblem.

21.35 **Kathakali.** Färg. Sydindisk dansteater med en grupp aktörer och musiker. Inspelningen gjordes vid gruppens turné i Sverige juni 1972.

22.45—22.50 **TV-nytt, väder.**

TV Måndag

Skol-TV:
9.05—9.15 **Switch on! 26.** Lågstadiet.
9.45—9.55 **Musik 2 åk 2,** program 4. Lågstadiet.
10.10—10.30 **I Bergslagen. 2.** Hur malmklump blev cykelskruv. Mellanstadiet.
11.00—11.10 **Bitte. 2.** Färg. Nybörjarkurs i tyska för vuxna.
11.15—11.45 **Filma själv.** Färg. 3. Inspelning.
Skol-TV:
12.20—12.40 **Film — TV — verklighet. 1.** 25 verkligheter/sek. Högstadiet.
13.10—13.30 **Olycksfallsvård.** Högstadiet.
14.10—14.30 **Matiné-teater.** Ole dole doff. Högstadiet.
16.30—16.45 **Snickar-Holgers verkstad.** Färg. Astolf finner trollfröna och håller på att råka illa ut.
17.25 **Jordbruk -73. 9.** Från smågris till slaktsvin.
17.55 **Meddelanden.**
18.00 **TV-nytt, väder.**
18.05 **Ishockey-VM:** Sverige—Tjeckoslovakien. Färg. Sammandrag från matchen i Moskva.
19.30 **Carmen** — opera i fyra akter av Bizet. Färg. Libretto: H. Mellhac och L. Halevy efter P. Mérimées roman. Översättning: Caj Lundgren (Kajenn). Kostymer: Werner Juhrke. Regi och dekor: Jean-Pierre Ponnelle.
Medverk: Jonny Blanc, Edith Thallaug, Rolf Jupither, Solweig Lindström, Gunilla Slättegård, Margot Rödin, Håkan Hagegård, Gunnar Lundberg, Sven-Erik Vikström, Arne Tyrén, Paul Höglund, Urban Malmberg.
Dansare: Micaela Geger och Michael Manson. Kungl. Hovkapelet, Operakören och Stockholms musikklasser gosskör. Dir. Elyakum Shapirra. Direktsändning från Kungl. Teatern.
Första akten: Ett torg i Sevilla.
20.25 **ca I första mellanakten:** Kvällens regissör Jean-Pierre Ponnelle intervjuas av Sigvard Hammar. Färg.
20.45 **ca Carmen, forts.** Färg. Andra akten: Lillas Pastias värdshus.
21.35 **ca I andra mellanakten:** Aktuellt med TV-nytt och väder.
21.55 **ca Carmen, forts.** Färg. Tredje akten: Ett bergspass.
22.30 **ca I tredje mellanakten:** Operachefen Bertil Bokstedt intervjuas av Sigvard Hammar. Färg.
22.45 **ca TV-nytt, väder.**
22.50—23.10 **ca Carmen, forts.** Färg. Fjärde akten: Utanför Arenan i Sevilla.

TELEVISION 2

13.55—16.30 **Ishockey-VM:** Sverige — Tjeckoslovakien. Färg. Mac Gänger.
17.25 **TV-nytt, väder.**
17.30 **Här och där.** Färg. 1. Martin och Tobias bor på Käringön, en klippö vid västkusten. Där finns inga bilvägar eller fabriker och man lever på fiske.
18.00 **Naturväktarna.** Färg. Pelle Palm, Carl Edelstam, Carl H. Lindroth och Nils Dahlbeck tittar på insända filmer. Programledare: Swiss Östgren.
18.30 **Blixt Gordon och purpurdöden.** Amerikansk filmserie från 1940 om hjältedåd och ondska i yttre rymden. I huvudrollen: Buster Crabbe. Del 1. En ond mans uppsåt.
18.50 **Ställ upp.** Färg. TV 2:s talangjakt landet runt. I kväll: semifinal södra Sverige. Programledare: Marianne Klöfverskjöld och Hans Nilsson.
19.20—19.30 **Regionalnytt.**
19.30 **Riksblandning.**
19.30 **Rapport** med TV-nytt och väder.
20.00 **Knuff.** Vi träffar ungdomar som diskuterar utseende.
20.30 **Krutgubbar** — engelsk komediserie med Arthur Lowe, John Le Mesurier och Clive Dunn.
21.00 **Så trodde man förr.** Färg. 4. Naturen får en historia.
21.30 **Viktigt! Viktigt!** Den här veckan sänder TV 2 varje kväll ett program som riktar sig till alla som någon gång kör bil eller åker med. Det gäller bilbältet. Färg.
I kväll är det en urkastningsolycka som analyseras. Programledare: Bo Wanngård.
21.35 **Ska vi hem till dej eller hem till mej eller var och en till sitt?** Färg. En film av Lasse Hallström om snabbföräliselse, raggning och kontaktbehov.
Medverk: Stig Engström, Anita Ekström, Göran Stangertz, Lena Lindgren, Marvin Yxner, Claire Wikholm.
22.25—22.30 **TV-nytt, väder.**

TV Tisdag

Skol-TV:
9.20—9.40 **Afrika i dag åk 6.** Mellanstadiet. Textat.
10.00 **Switch on! 26.** Lågstadiet.
10.10—10.25 **Astrofysik.** Gymnasiet.
Förskoleprogram:
10.30—10.50 **Om — att vänta ett syskon.**
11.00—11.15 **Start 4.** Färg. Engelsk fortsättningskurs för vuxna.
Skol-TV:
12.00 **Påsk. 1.** Judisk påsk. Mellanstadiet.
12.20—12.35 **I Sovjetunionen. 1.** De stora avståndens land. Mellanstadiet.
12.45—12.55 **Romarriket.** Högstadiet.
13.10—13.30 **The mystery on the moor.** Färg. 4. A miss on the lift. Högstadiet.
13.35—13.50 **Liv under mikroskop 2.** Högstadiet.
Förskoleprogram:
14.30—14.50 **Om — att vänta ett syskon.**
16.30—16.50 **Stuteriet.** Färg. En arbetsdag på Hägerneholms stuteri utanför Stockholm.
17.55 **Meddelanden.**
18.00 **TV-nytt, väder.**
18.05 **Prylar och grejor.** Färg. I dag arbetar vi med lera och gips.
18.30 **Halvsju.** Färg.
19.30 **Världen i fokus.** Färg.
20.00 **Privatsekreterarne — engelsk** följetong med Julia Foster. Färg. 3. Tredje jobbet — i en boutique.
20.55 **Joshua i en ask.** Färg. Amerikansk tecknad kortfilm av John Lange.
21.00 **Aktuellt med TV-nytt.**
21.30 **Väder.**
21.35 **Forma ferritonans.** Färg. Karl-Birger Blomdahls musik till bilder från Oxelösunds Järnverk.
21.50 **Tre folk mellan öst och väst** — västtyskt program om de baltiska folkens historia genom århundradena. Inledning: Lars Orup. Färg.
22.40 **TV-nytt, väder.**
22.45—23.00 **En francais.** Färg. 11. En avion.

TELEVISION 2

17.25 **TV-nytt, väder.**
17.30 **Här och där.** Färg. 2. Martin och Tobias flyttar.
18.00 **Bitte 2.** Färg.
18.10 **Anna på Haugsetvolden** — norskt program om ett märkligt livsöde.
18.30 **Blixt Gordon och purpurdöden.** Amerikansk filmserie från 1940 med Buster Crabbe. Del 2. Lavinen.
18.50 **I naturen med Nils Dahlbeck.** Färg.
19.20—19.30 **Regionalnytt.**
19.20 **Riksblandning.**
19.30 **Rapport med TV-nytt och väder.**
20.00 **Puttes tips.** Färg.
20.05 **Inbrottstjuven** — engelsk långfilm från 1963. Regi: Peter Graham Scott.
I rollerna: Charlie Drake, George Sanders, Eddie Byrne.
Svensk premiär.
21.55 **Viktigt! Viktigt!** Färg. En frontalkrock analyseras. Programledare: Bo Wanngård.
22.00 **TV-nytt, väder.**
22.05—22.45 **Bakom rubrikerna.**

TV Onsdag

Skol-TV:
8.30—8.50 **Socialkunskap** — när nöden är som störst. 7. Fänge eller fri? Gymnasiet.
9.00—9.15 **Föremålen berättar åk 5. 3.** Soldaten. Mellanstadiet.
10.10—10.30 **Elektrisk energi. 1.** Elektriska maskiner. Högstadiet.
11.00—11.30 **Så trodde man förr. 4.** Naturen får en historia. Färg.
Skol-TV:
12.00 **Att vara människa. 1.** Eva ung hemmafru i förort. Högstadiet.
12.20—12.40 **Familjekunskap åk 2.** Människors roller. Gymnasiet.
12.45—13.05 **I Australien. 1.** Destination Australien. Mellanstadiet.
13.35—ca 16.30 **Ishockey-VM: Västtyskland — Sverige.** Färg. Lars-Gunnar Björklund.
16.30 **Kössi Känguru.** Färg. 4. Planeten Bortom.
16.35—16.45 **Hattstaden.** Färg.
17.55 **Meddelanden.**
18.00 **TV-nytt, väder.**
18.05 **På äventyr.** Med en grupp italienska grottforskare i de karniska alperna.
18.30 **Halvsju.** Färg.
19.30 **Jubel i busken.** Färg. Underhållning med Sten-Åke Cederhök, Sonya Hedenbratt, Elvy Bengtsson, Rulle Löfgren och Nisse Peters.
20.00 **Korsnäsgården.** Färg.
21.00 **Aktuellt med TV-nytt.**
21.30 **Väder.**
21.35 **Minnen av Jonas Mekas.** Färg. Maurits Edström presenterar filmprofeten och poeten bakom kvällens film och berättar om bakgrunden till "Resan till Litauen".
21.40 **Hågkomster från en resa till Litauen.** Färg. Filmberättelse i 100 avsnitt av Jonas Mekas.
Den amerikanske undergroundfilmaren Jonas Mekas är född i Litauen 1922. Efter en tid i nazistiskt arbetsläger och flyktingläger i Europa kom han till USA 1949. Sommaren 1971 besökte han för första gången på nytt sitt fädernesland. Han berättar mycket personligt om sina intryck, om mötet med föräldrar, släkt och vänner, och om minnena som kommer åter från barn- och ungdomsåren.
23.00—23.05 **TV-nytt, väder.**